

บทที่ 4

กิจกรรมวัฒนธรรมของนักดนตรีกะเหรี่ยงไทยในอาณาบริเวณชายแดน

ในบทที่แล้ว ผู้เขียนได้นำเสนอความเข้าใจเกี่ยวกับดนตรีของคนกะเหรี่ยง ความเป็นมาของดนตรีกะเหรี่ยงสมัยใหม่ ที่พัฒนาขึ้นมาในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ภายใต้บริบทของการพัฒนาบนที่สูงของรัฐไทย ผ่านชีวิตและงานของนักดนตรีกรณีศึกษา คือ เชอหระฮ้อดและตือโพ ตลอดจนภาพรวมเกี่ยวกับงานเพลงและการเคลื่อนไหวผ่านการทำงานดนตรีและกิจกรรมทางสังคมของพวกเขาที่เป็นส่วนหนึ่งและส่วนสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยง เนื้อหาของบทนี้ ผู้เขียนจะพยายามนำเสนอให้เห็นการทำงานดนตรีของสองนักดนตรีกะเหรี่ยงไทยดังกล่าวในอาณาบริเวณชายแดนไทย-พม่า ที่สะท้อนผ่านเรื่องราวชีวิตและกิจกรรมวัฒนธรรมต่างๆ ของนักดนตรีทั้งสอง และเรื่องเล่าประสบการณ์สังคมที่ได้มาจากการเดินทางติดตามและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้เขียนในงานประเพณี พิธีกรรมและงานเฉลิมฉลองต่างๆ คือ 1. งานทำบุญเพื่อสร้างพระธาตุ (ที่บ้านหนองหลวง อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก) 2. งานฉลองทหารใหม่ (รัฐกะเหรี่ยงในประเทศพม่าภายใต้พื้นที่ควบคุมของกองกำลังทหารกะเหรี่ยง KNU) และ 3. งานปีใหม่กะเหรี่ยง (ใกล้กับจังหวัดผาอัน เมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยง) อย่างไรก็ตามก่อนอื่นจะขอเริ่มด้วย ความเป็นมาและภาพรวมเกี่ยวกับการทำงาน/การเคลื่อนไหวเชิงวัฒนธรรมผ่านบทเพลงและงานแสดงดนตรีของ เชอหระฮ้อดและตือโพ สองนักดนตรีกะเหรี่ยงไทยในอาณาบริเวณชายแดนไทย-พม่า

4.1 การเคลื่อนไหวผ่านงานดนตรีของเชอหระฮ้อดและตือโพ ในอาณาบริเวณชายแดนไทย-พม่า

ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่แล้วว่า การเคลื่อนไหวของเชอหระฮ้อดและตือโพ ผ่านการทำงานเพลงและการแสดงดนตรีนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงแคในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ทว่านับจากปลายทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา ทั้งสองได้เริ่มเดินทางเคลื่อนไหวในฐานะนักดนตรีกิจกรรม “ข้ามพรมแดน” ไปสู่ชุมชนของคนกะเหรี่ยงในพื้นที่ชายแดน และรวมไปถึงชุมชนคนกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในรัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า (ตรงข้ามกับพื้นที่จังหวัดตาก) อย่างสำคัญ ทั้งเชอหระฮ้อดและตือโพ ได้เดินทาง ทำงานกิจกรรม และใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ชายแดนมาเป็นเวลานานกว่า 2 ทศวรรษ ทั้งที่เป็นการไปมาหาสู่ญาติพี่น้อง และการเดินทางดำเนินกิจกรรม แสดงดนตรีในฐานะนักกิจกรรมชาวกะเหรี่ยงจากประเทศไทย

สำหรับเชอหระอ้อคนนั้นถือเป็นนักดนตรีท่านหนึ่งที่ได้เดินทางเคลื่อนไหวในพื้นที่ชายแดนมาเป็นเวลานาน (อย่างน้อย 20 กว่าปีจนถึงปัจจุบัน) งานเฉลิมฉลองต่างๆที่จัดขึ้น โดยคนกะเหรี่ยงในพม่า ไม่ว่าจะเป็นงานปีใหม่กะเหรี่ยง งานมัดมือ งานเฉลิมฉลองที่เกี่ยวข้องกับกองทัพ เชอหระอ้อมักจะเข้าร่วมอยู่เป็นประจำเสมอในทุกๆ ปี

เครือข่ายการทำงานในพื้นที่ชายแดนของ เชอหระอ้อเล่าให้ฟังว่า เริ่มราวๆประมาณปี 2534 เป็นต้นมา จากการที่เขาได้รู้จักกับผู้คนชุมชนชายแดน ทั้งที่เป็นเพื่อนทำงานร่วมกัน กลุ่มนักดนตรี และกลุ่มทหารกะเหรี่ยง ซึ่งกลายเป็นเครือข่ายสำคัญที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกการทำงานเคลื่อนไหวในฐานะนักดนตรีกิจกรรมของเชอหระอ้อในพื้นที่ชายแดนและการเดินทางข้ามไปมาระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า

ขณะนั้นเขาได้ทำงานกับองค์กรศาสนา คือ KBC เริ่มแรกเดิมทีนั้นเชอหระเข้าไปทำงานด้านศาสนาเพื่อเผยแพร่ศาสนาในตำแหน่งผู้ประกาศข่าวดี หรือ “คำชะลือเก้อส่อ” เชอหระอ้อประจำอยู่ที่พื้นที่ทำงานที่แม่สอดและแม่ระมาด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ติดชายแดนพม่า แม้จะประจำอยู่ในพื้นที่แม่สอดและแม่ระมาดแต่ในการจัดกิจกรรมของเครือข่ายก็มีการเดินทางไปยังพื้นที่อื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นอำเภอพบพระ หรืออำเภออุ้มผาง ประสบการณ์จากการทำงานและการเดินทางเพื่อทำงานด้านศาสนาส่งผลให้เชอหระอ้อได้เข้าไปพบเห็น สัมผัส และร่วมรับรู้ถึงปัญหาของคนกะเหรี่ยงในพื้นที่ชายแดนรวมไปถึงชุมชนคนกะเหรี่ยงในดินแดนตอนในของพม่า (เขตรัฐกะเหรี่ยง) ซึ่งในตอนนั้นสถานการณ์การสู้รบระหว่างกองกำลังทหารกะเหรี่ยงและกองกำลังของรัฐบาลกลางพม่ายังคงดำเนินอยู่อย่างรุนแรง เกิดสถานการณ์การอพยพหนีภัยจากการสู้รบของคนกะเหรี่ยงเข้ามายังฝั่ง ไทยและพื้นที่ชายแดน และชุมชนคนกะเหรี่ยงไทยในพื้นที่ชายแดนเองก็ได้รับผลกระทบจากการสู้รบดังกล่าวด้วย เชอหระอ้อกล่าวว่า

“ลุงได้ไปพบเห็นคนกะเหรี่ยงทางพม่าที่หนีภัยสงครามมา หนีจากความโหดร้ายมา ไม่ได้กิน ไม่ได้นอน ไม่มีสิทธิใดๆ บางคนก็ต้องหลบอยู่ในป่า เมื่อเข้าไปพบเห็นดังนั้นก็เกิดเป็น “ภาระใจ” ที่ลุงต้องการจะช่วยเหลือพี่น้องกะเหรี่ยงเหล่านั้น” (สัมภาษณ์เชอหระอ้อ, 14 มิถุนายน 2558)

การได้เข้าไปสัมผัสกับวิถีชีวิตของคนกะเหรี่ยง มีประสบการณ์ร่วมในพื้นที่ชายแดน ได้พบเห็นภาพชุมชนแตกสลาย คนกะเหรี่ยงอพยพย้ายถิ่นฐาน เพื่อเอาชีวิตรอด จากสงครามการสู้รบกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เชอหระอ้อเริ่มต้นเข้าไปช่วยเหลือพี่น้องคนกะเหรี่ยงอย่างจริงจัง และเริ่มเรียนรู้และมีความสนใจเกี่ยวกับคนกะเหรี่ยงในพม่ามากขึ้น เป็นเวลากว่า 2 ปีก่อนที่จะย้าย

กลับมาทำงานในเชียงใหม่ในช่วงปี 2537 อันเป็นช่วงที่เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้านบนที่สูงในเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในภาคเหนือ (ดังที่กล่าวไปในบทที่แล้ว)

การเข้าร่วมเคลื่อนไหวเพื่อต่อสู้เรียกร้องสิทธิของคนบนที่สูง (ร่วมกับ คนน.) ในฐานะนักกิจกรรมนักดนตรีกะเหรี่ยง ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในชีวิตนักดนตรีของเชอหระอ้อดหลายอย่างไม่ว่าจะเป็น แนวเพลงที่เปลี่ยนไปจากเดิม หรือการทำงานเชิงเคลื่อนไหวเพื่อคนกะเหรี่ยงมากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องเกี่ยวกับภารกิจทางศาสนา (คริสต์ที่เข้านับถือ) อีกต่อไป หลังจากการเคลื่อนไหวประเด็นการอพยพคนออกจากป่าแล้ว และกรณี “เหตุการณ์ป่าสนวัดจันทร์” แล้ว การเคลื่อนไหวของเชอหระอ้อดจึงไม่ได้จำกัดขอบเขตเพียงในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงพื้นที่ชายแดนและชุมชนคนกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าอีกด้วย

การเคลื่อนไหวในฐานะนักดนตรีกิจกรรมของเขายังสะท้อนอย่างชัดเจนผ่านการสร้างสรรค์ผลงานเพลงซึ่งมีเนื้อหาที่พูดถึงคนกะเหรี่ยงในประเทศพม่า รวมทั้งหมด 4 ชุด อันเป็นบทเพลงที่กล่าวถึง “ความเป็นพี่น้องระหว่างคนกะเหรี่ยงไทยและพม่า” เช่นเพลงขอดีเดอ หรือเพลงที่มุ่งให้กำลังใจคนกะเหรี่ยงพม่าในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งแผ่นดิน หรืออำนาจการปกครองตนเองอย่างแท้จริงใน “รัฐกะเหรี่ยง” ประเทศพม่า รวมทั้งเพลงสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์ร่วมกัน เช่น เพลง “แฮเก็กจี” (กลับมามัดมือ) ที่เรียกร้องให้คนกะเหรี่ยงไม่ว่าจะอยู่แห่งหนใด นับถือศาสนาอะไร หรือเป็นคนกะเหรี่ยงกลุ่มใดก็ตามมารวมเป็นหนึ่ง กลับมากินข้าวขันโตกเดียวกัน กระบวนการทำงานและงานเพลงเหล่านี้ สะท้อนอุดมการณ์อันแน่วแน่ของ เชอหระอ้อด นักดนตรีกะเหรี่ยงและนักเคลื่อนไหวทางสังคม ที่มุ่งเน้น “ความเป็นกะเหรี่ยง” และการเรียกร้องต่อสู้เพื่อให้ได้แผ่นดินที่พวกเขาสามารถมีอิสระในการปกครองตนเอง

เชอหระอ้อดเล่าว่าในการทำเพลงแต่ละอัลบั้มที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคนกะเหรี่ยงพมานั้น มักจะปรึกษาหารือกับกลุ่มเพื่อนนักดนตรีกะเหรี่ยงพม่าของเขาเอง โดยเฉพาะสถานการณ์การสู้รบและปัญหาของคนกะเหรี่ยงในประเทศพม่า นักดนตรีกะเหรี่ยงพม่าที่เชอหระอ้อดมักจะติดต่อหากัน ไปร่วมร้องเพลงด้วยกันในงานต่างๆ มีอยู่ 2 ท่านคือ “ซอลลอล” และ “ฉ่าเก โคะที” ซอลลอลนั้นเป็นคนกะเหรี่ยงไปว้แต่สามารถพูดได้ทั้งไปว้และสะกอขณะที่ฉ่าเก โคะทีนั้นเป็นคนกะเหรี่ยงสะกอ ทั้งสองท่านมีอายุกว่า 60 ปี เชอหระอ้อดให้คำจำกัดความสำหรับทั้งสองท่านว่า เป็น “นักดนตรีเพื่อชีวิตกู่ชาติ” ซึ่งเนื้อหาเพลงของทั้งสองท่านคล้ายคลึงกับเชอหระอ้อดคือมักจะเป็นเพลงเกี่ยวกับการกู่ชาติ การให้กำลังใจกับคนกะเหรี่ยงในการสู้รบ

นอกเหนือจากการทำงานดนตรี ปัจจุบันเชอหระอ้อดยังมีความพยายามรวมกลุ่มคนกะเหรี่ยงไทยและคนกะเหรี่ยงพม่า เพื่อจัดตั้ง “คณะกรรมการ Karen Group” โดยมีเขาและทองดีเป็นแกนนำหลักในการก่อตั้งกลุ่มนี้ นอกจากนั้นยังมีพี่น้องกะเหรี่ยงไทยอีกหลายคน (ทั้งที่นับถือ

ศาสนาพุทธและคริสต์) ที่เข้าร่วมก่อตั้งเป็นคณะทำงาน เช่น เซอหระสุรเดช อยู่จอมทอง เซอหระ
รงชัย อยู่บ้านน้ำลาด จังหวัดเชียงราย อื่นๆ การก่อตั้ง Karen Group มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งสร้าง
เครือข่ายความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างคนกะเหรี่ยงทั้งในประเทศไทยและประเทศพม่า
เซอหระอ็อคและทองดีได้เดินทางไปร่วมงานต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยคนกะเหรี่ยงพม่าพร้อมทั้งประชุม
หารือเพื่อที่จะจัดตั้งกลุ่มร่วมกัน

“ตอนนี้คณะกรรมการ Karen Group เกิดขึ้นแล้วเพื่อสร้างความร่วมมือและความสามัคคี
ระหว่างคนกะเหรี่ยง เราจะประชุมคณะกรรมการอย่างน้อย 3 เดือนครั้งจัดขึ้นในพื้นที่
ชายแดน ตอนนี้กลุ่มคนกะเหรี่ยงที่เข้าร่วมกลุ่มกับเรามีทั้งกะเหรี่ยงพุทธ คริสต์”
(สัมภาษณ์เซอหระอ็อค, 13 พฤศจิกายน 2556)

ภาพที่ 4.1 เซอหระอ็อคและพลเอกบอ จอ แส รองผู้บัญชาการทหารสูงสุดของ KNLA

ภาพที่ 4.2 การประชุมหารือเพื่อสร้างความร่วมมือในนามคณะกรรมการ Karen Group ระหว่างตัวแทนจากกะเหรี่ยงประเทศไทยและผู้นำทหารกะเหรี่ยงพม่า

ส่วนเรื่องราวการเคลื่อนไหวนั้นในพื้นที่ชายแดนของตือโพนั้น อาจสืบย้อนกลับไปที่ตือโพนี “ต้นตุนเดิม” คือครอบครัว เครือญาติ โดยตือโพนีพ่อเป็นคนในพื้นที่จังหวัดตาก มีพี่น้องต่างมารดา ที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดตาก ตือโพล่าว่า

“พี่น้องทุกคนอยู่ตามชายแดนจังหวัดตากทั้งแม่สอด ทำสองยาง แม่ระมาด แม่สลิค สำหรับ ลุงแล้วชายแดนไทย-พม่าก็เปรียบเสมือนบ้านของลุงคนแก่นี้ก็เปรียบเสมือนพี่น้องลุง” (สัมภาษณ์ตือโ, 30 มกราคม 2557)

ตือโพนีจึงมีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ชายแดนมาตั้งแต่เด็ก มีการเดินทางไปมาหาสู่ญาติพี่น้อง (ระหว่างตากและเชียงใหม่) เคยมีประสบการณ์จับช้างป่าไปขายในช่วงวัยรุ่น การที่เขาเป็น “ชนชายแดน” มีส่วนอยู่ไม่น้อยที่เป็นแรงบันดาลใจให้เขาแต่งเพลงแนะนำตัวเองผ่านบทเพลงที่ชื่อ “ชีวิตตือโ” ดังที่ท่อนท้ายๆ ของเพลงนี้ร้องว่า “คนไทย พม่า กะเหรี่ยงอย่ารบกันอีกเลย เอาใจทุกดวงมากองรวมกันให้เปรียบเสมือนพระจันทร์เต็มดวง”

ตือโพล่าว่าเขาได้แรงบันดาลใจมาจากการประสบการณ์เมื่อสมัยที่ขี่ช้างไปตามชายแดนแล้วได้ยินเสียงปืนจากการสู้รบอยู่ตลอดตามแนวชายแดนไทย-พม่า ในฐานะนักดนตรีตือโพนีถือว่า เป็นผู้ที่มีความนิยมอย่างสูงจากกลุ่มคนกะเหรี่ยงในพื้นที่ชายแดน การที่เขาได้รับความนิยมนั้น

ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลมาจากความสามารถในการจับตา และเนื้อเพลงส่วนใหญ่มีเนื้อหามาจากทาส และที่สำคัญคือการเล่นเตหน่ากู เพราะคนกะเหรี่ยงนั้นชื่นชอบเตหน่ากูเป็นอย่างมาก เขากล่าวว่า

“เตหน่ากูมีชีวิตและจิตวิญญาณ ทำให้ผู้ที่ได้ฟังนั้นรู้สึกทราบบ้างและกินใจผู้ฟัง”
(สัมภาษณ์คือโพ, 13 มิถุนายน 2558)

ทุกๆ ปีคือโพจึงมักได้รับเชิญให้ไปร่วมงานสำคัญต่างๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อขับร้องบทเพลงของคนกะเหรี่ยง โดยกลุ่มผู้จัดงาน มักจะติดต่อเขาโดยตรง หรือบางทีก็ได้รับการติดต่อจากผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำคนสำคัญในหมู่บ้าน เช่น ครั้งที่ไปงานทอดผ้าป่าเพื่อสร้างพระธาตุที่บ้านหนองหลวงนั้น ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองหลวง เป็นผู้ติดต่อประสานงานให้คือโพไปร่วมงานแสดงดนตรี อย่างไรก็ตาม จุดเริ่มต้นของการเดินทางข้ามพรมแดนรัฐไปร่วมงานยังฝั่งประเทศพม่า นั้น คือโพเล่าให้ฟังว่าเกิดขึ้นผ่านการชักนำของ “เจ๊าะโก”

เจ๊าะโกเป็นคนกะเหรี่ยงโปว์ อาศัยอยู่ที่จังหวัดผาอัน แต่มีความสามารถที่พูดได้ทั้งกะเหรี่ยงโปว์ สะกอรรวมทั้งภาษาพม่าและภาษาอังกฤษ แม้จะเป็นคนกะเหรี่ยงในพม่าแต่ได้มาแต่งงานกับคนกะเหรี่ยงไทยในอำเภอแม่สอด อีกทั้งเคยบวชเรียนอยู่ที่วัดศรี โสดา จังหวัดเชียงใหม่

ความผูกพันระหว่างคือโพกับเจ๊าะโกนั้นมีมากกว่าความเป็นเพื่อน “เจ๊าะโก ถือเป็นพ่อบุญธรรมคนหนึ่ง” คือโพกล่าว และเล่าให้ฟังว่าได้รู้จักกับเจ๊าะโกประมาณปี 2541 ในงานดนตรีที่คือโพไปร้องอยู่ที่บ้านแม่อุสุ จังหวัดตาก เจ๊าะโกนั้นชื่นชอบบทเพลงของคือโพทั้งที่เห็นว่าร้องเพลงและเล่นเตหน่ากูเก่ง หลังจากการได้พบกันในครั้งนั้นคือโพกับเจ๊าะโกจึงรู้จักสนิทสนมกันมากขึ้น เจ๊าะโกเองเป็นคนที่มีความสามารถในด้านศิลปะ เป็นช่างวัดรูป แกะสลัก จึงได้รับจ้างในการสร้างโบสถ์ สร้างศาลา อาคารสถานที่ต่างๆ เจ๊าะโกไปปรับหมาก่อสร้างที่จังหวัดนราธิวาสในช่วงปี 2544 ช่วงนี้เองที่คือโพได้ติดตามเจ๊าะโกอย่างใกล้ชิดในฐานะคนขับรถ คือโพได้เดินทางไปมากับเจ๊าะโกเป็นเวลาหลายปี

เจ๊าะโกนอกจากจะนำพาให้คือโพได้เดินทางไปในที่ต่างๆ แล้ว ช่วงที่ยังติดตามเจ๊าะโกนั้นคือโพยังมีโอกาสได้เดินทางเข้าไปร่วมงานสำคัญๆ ต่างๆ ที่คนกะเหรี่ยงพม่าจัดขึ้นในประเทศพม่าอีกด้วย และทั้งสองยังผลิตอัลบั้มเพลงร่วมกันออกมาด้วยในชื่อชุด “กว่าถ่อล่า” และ เจ๊าะโกได้ร่วมร้องเพลงด้วย 1 เพลง คือโพและเจ๊าะโกยังร่วมกันจัดงานปีใหม่กะเหรี่ยงขึ้นที่บ้านแม่สลิคหลวง มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสาน วัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยง โดยจัดขึ้นตรงกับวันปีใหม่ของคนกะเหรี่ยงในประเทศพม่า ทั้งคู่ทำกิจกรรมวัฒนธรรมดังกล่าว (คือการจัดงานปีใหม่) ติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี โดยเจ๊าะโกเองเป็นเจ้าของหลักในการจัดงาน คูแลค่าใช้จ่ายในการจัดงาน งานวัฒนธรรมของคือโพ และเจ๊าะโกต้องยุติลงเพราะเจ๊าะโกได้เสียชีวิตลง

“เจ้าโกเป็นคนที่มีคนรู้จักเยอะ จึงไปไหนมาไหนได้สะดวก ตอนที่รู้จักกับเจ้าโกส่วนใหญ่เจ้าโกจะพาไปประเทศพม่า แต่หลังจากที่เจ้าโกไม่อยู่แล้ว ลุงก็ไม่ค่อยได้ไปฝั่งพม่าอีก” (สัมภาษณ์คือโป, 13 มิถุนายน 2558)

สำหรับคือโปนอกจากเจ้าโกยังมี “ริเซ” ซึ่งเป็นคนกะเหรี่ยงบ้านแม่ต้าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก คือโปเรียก ริเซ ว่า “แห่วหน่อ”¹ แม้ไม่ได้เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา แต่เมื่อสมัยสาว ๆ แห่วหน่อริเซได้เดินทางจากจังหวัดตากเพื่อมาขายหม้อดินแถวอำเภอมก๋อย จึงมักจะผ่านบ้านทุ่งต้นจิวอันเป็นบ้านของคือโปและมักจะพักค้างคืนที่บ้านคือโปเสมอส่งผลให้ แห่วหน่อริเซและคือโปมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันและรักกันเหมือนพี่น้องจนถึงทุกวันนี้ ทุกครั้งที่ไปร้องเพลงแถวจังหวัดตาก คือโปมักจะไปพักที่บ้านแห่วหน่อริเซเสมอ เมื่อตอนที่ไปบ้านหนองหลวง ซึ่งอยู่ในอำเภอแม่ระมาดนั้น คือโปก็ไปพักที่บ้านแห่วหน่อริเซด้วยเช่นกัน

หลังจากเจ้าโกเสียชีวิตลง คือโปมักจะติดตามแห่วหน่อริเซเดินทางข้ามไปยังประเทศพม่าแทน ส่วนหนึ่งเพราะแห่วหน่อริเซมีสามีเป็นคนพม่า (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ในแต่ละปีแห่วหน่อริเซจึงมักจะเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านสามีในประเทศพม่าและมักจะชวนคือโปไปด้วยกันเสมอเพื่อไปร้องเพลง อีกทั้งกลุ่มเพื่อนบ้านของของแห่วหน่อริเซ ซึ่งเป็นคนกะเหรี่ยงจากพม่าทุกๆ ปีเพื่อนแห่วหน่อริเซมักจะกลับไปทำบุญที่หมู่บ้านในฝั่งพม่า จึงมักจะชักชวนคือโปไปร่วมงาน แสดงดนตรีด้วยเสมอ

นอกเหนือจากที่คือโปจะได้รับเชิญให้ไปร่วมงานและเล่นดนตรีในงานสำคัญที่จัดขึ้นในพื้นที่ชายอยู่เป็นประจำ เพราะเป็นนักดนตรีกะเหรี่ยงที่เป็นที่นิยมอย่างมากในหมู่คนกะเหรี่ยงในพื้นที่ชายแดน คือโปยังมีกลุ่มเครือข่ายนักดนตรีกะเหรี่ยงด้วยกันเองที่คือโปมักจะร่วมงานด้วย คือเจ้าลาเซ, หมื่อทูลา ส่วนใหญ่จะร้องเพลงกะเหรี่ยงโปว์ เจ้าถ่ามูและลูกสาว ทั้งสองคนหลังนี้จะร้องเพลงกะเหรี่ยงสะกอ แต่เป็นสำเนียงแบบพม่า ทั้ง 4 คนนั้นต่างรู้จักกับเจ้าโก และด้วยการแนะนำของเจ้าโกจึงทำให้พวกเขาได้มารู้จักกับคือโปแนวเพลงของนักดนตรีกะเหรี่ยงพม่าทั้ง 4 คนจะเป็นบทเพลงที่พูดถึงวัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยง คือโปเองยังคงติดต่อกับทั้ง 4 คนอยู่เป็นประจำและมักจะรับเชิญให้ไปเครือข่ายนักดนตรีของเขาที่รู้จักกันทั้งไทยและพม่ามักจะมาร่วมงานอยู่เสมอ

¹ พี่สาว

ภาพที่ 4.3 เจ๊าะ โก (คนซ้ายมือ) ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในชีวิตของต๋อโป

ภาพที่ 4.4 เจ๊าะ โกกับลูกชายคนโตของต๋อโปที่เหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน

กล่าวได้ว่า การทำงานกิจกรรมวัฒนธรรมผ่านการแสดงดนตรี การสร้างสรรค์บทเพลงของ เซอหระฮอดและตือ โปในอาณาบริเวณชายแดนนั้น เป็นกิจกรรมที่เคลื่อนไหวข้ามพรมแดนชาติ และศาสนา

“การทำงานดนตรีนั้น ไม่ได้แบ่งแยกศาสนา ไม่ว่าจะพื้นที่ไหนลูกก็ไปหมดทั้งพื้นที่ของ กะเหรี่ยงพุทธหรือกะเหรี่ยงคริสต์เพราะทุกคนคือพี่น้องกันหมด” (สัมภาษณ์เซอหระฮอด, 14 มิถุนายน 2558)

“ลุงไม่สามารถไปแบกปืนสู้รบกับพี่น้องกะเหรี่ยงพม่าได้แต่ลุงจะร้องเพลงเพื่อให้กำลังใจ ในการต่อสู้” (สัมภาษณ์เซอหระฮอด, 13 พฤศจิกายน 2556)

สำหรับลักษณะการเคลื่อนไหวผ่านดนตรีของเซอหระฮอดในอาณาบริเวณชายแดนนั้น ด้านหนึ่งนอกเหนือจากเป็นความพยายามในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนกะเหรี่ยงไทยและคนกะเหรี่ยงพม่าแล้ว ยังเป็นไปเพื่อให้กำลังใจกับคนกะเหรี่ยงในพม่า โดยเฉพาะกลุ่มทหาร และในขณะเดียวกันการเคลื่อนไหวเชิงวัฒนธรรมของเซอหระฮอดนั้นยังมีลักษณะของการเข้าไปเสริมอุดมการณ์การต่อสู้เพื่อชาติกะเหรี่ยง ของคนกะเหรี่ยงในพม่า การทำงานเพลงและการเคลื่อนไหวของเซอหระฮอด จึงดูเหมือนว่าจะมีอุดมการณ์แน่วแน่และเข้มข้นมากกว่าการเคลื่อนไหวของตือ โป ในประเด็นอุดมการณ์ชาติพันธุ์นิยมที่ต้องการให้กะเหรี่ยงในพม่ามีรัฐ หรืออำนาจด้านการปกครองเป็นของตนเองในรัฐกะเหรี่ยง อย่างไรก็ตามการทำงานเพลงและการแสดงดนตรีของตือ โปเอง ก็ถือเป็นส่วนสำคัญของการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดน ที่บทเพลงของเขามักจะพูดถึงวัฒนธรรมประเพณีของคนกะเหรี่ยงอันหมายถึงคนกะเหรี่ยง ไทยและกะเหรี่ยงพม่า ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังที่จะได้นำเสนอในส่วนต่อไปข้างหน้า

ความแตกต่างของทั้งสองอาจเนื่องมาจากประสบการณ์ชีวิตของแต่ละท่าน ในกรณีของเซอหระฮอดนั้นจะเห็นได้ว่ามีความสนใจในเรื่องของเหตุบ้านการเมือง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากเคยเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์เมื่อสมัยเป็นวัยรุ่น อีกทั้งประสบการณ์ในการเป็นแกนนำสำคัญในการต่อสู้ของคนกะเหรี่ยงไทยในประเด็นเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ หรือที่สำคัญคือการทำงานเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ในพื้นที่ชายแดนส่งผลให้เซอหระฮอดมีความใกล้ชิดกับกลุ่มผู้นำของ KNU จึงได้รับและมีแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ชาติพันธุ์นิยมซึ่งได้ส่งผลต่อการทำงานเพลงและการเคลื่อนไหวของเซอหระฮอดที่มีลักษณะของความเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองมากกว่าตือ โป ในขณะที่ตือ โปนั้นมีความใกล้ชิดกับพื้นที่ชายแดนเนื่องจากเป็นคนในพื้นที่ อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนมานาน เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมแบบ “ชาวบ้านในพื้นที่ชายแดน” ไม่ได้เกิดจากความใกล้ชิดกับกองกำลังทหารกะเหรี่ยงหรือเครือข่ายทางศาสนาเช่นเซอหระฮอดส่งผลให้ผลงาน

เพลงและการเคลื่อนไหวของตือโพนั้นจะมีลักษณะของความเป็นอุดมการณ์แบบวัฒนธรรม ลักษณะเพลงของตือโพนจึงมีลักษณะแบบลูกทุ่งเพื่อชีวิต แต่ท้ายที่สุดการเคลื่อนไหวของทั้งสองท่าน ก็เป็นไปเพื่อการนำเสนอวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยงเหมือนกัน

4.2 งานวัฒนธรรมของนักดนตรีกะเหรี่ยงไทย: เชื้อหระฮอดและตือโพ

ในแต่ละปีชุมชนของคนกะเหรี่ยงทั้งในภาคเหนือของไทยและแถบอาณาบริเวณชายแดน ไทย-พม่าสองฟากฝั่ง จะมีการจัดงานในวันสำคัญต่างๆอยู่เสมอ ปีใหม่กะเหรี่ยงและงานมัดมือถือ เป็นงานสำคัญหลักๆ ที่ต้องมีการจัดในทุกๆ ปี (สัมภาษณ์เจ้าชะจิโพ, 6 กุมภาพันธ์ 2557) นอกจากนั้นยังมีงานบุญตามศาสนา ที่พวกเขานับถือ (คือพุทธและคริสต์) และที่สำคัญคือคน กะเหรี่ยงพม่ายังมีวันสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทัพและมักจะมีการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ในทุกๆ ปี เช่น ช่วงเดือนมกราคม นอกเหนือจากงานปีใหม่แล้วยังมี วันปฏิวัติปลดแอกของชาวกะเหรี่ยง (Karen Revolution day) ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ก็มีวัน K.N.U. Day และ “วันชาติกะเหรี่ยง” (Karen National Day) ในช่วงเดือนเมษายน มีวัน K.W.O Day ในช่วงเดือนพฤษภาคม มีวัน K.Y.O Day เดือน มิถุนายน ก็มีวัน Kawtholei Day เดือนกรกฎาคม มีวัน Kawtholei Army Day และวัน K.N.D.O Day เดือนสิงหาคม วัน Karen Martyrs Day จนกระทั่งเดือนธันวาคมก็จะมีวันขึ้นปีใหม่ ของกะเหรี่ยง วันสำคัญเหล่านี้จะมีเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่อย่างน้อยในระดับชุมชนและในระดับ ข้ามพรมแดน และนักดนตรีกะเหรี่ยงไทยเองมักจะได้รับเชิญให้ไปร่วมงานอยู่เป็นประจำ

4.2.1 งานทำบุญทอดผ้าป่าสร้างพระธาตุ

งานบุญทางศาสนาถือเป็นงานที่มักจะมีการจัดขึ้นอยู่เป็นประจำของคนกะเหรี่ยง เป็นงาน เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนและชุมชนของคนกะเหรี่ยงที่เกี่ยวข้องกับศาสนาทั้งคนกะเหรี่ยงพุทธ และคนกะเหรี่ยงคริสต์ ทั้งนี้สำหรับคนกะเหรี่ยงพุทธนั้นมีงานประจำที่จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ทุกปีและ สัมพันธ์ไปกับศาสนา คือ งานมัดมือ (กัจฉาลูก) ส่วนมากจะจัดขึ้นในช่วงเดือนสิงหาคม หลังจากที่ เสร็จจากการเพาะปลูก (เป็นช่วงกลางปี) ทุกคนในครอบครัวที่เหน็ดเหนื่อยจากการทำงานก็จะได้ พักผ่อนและกลับมาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันในครอบครัว

สำหรับคนกะเหรี่ยงพม่านั้นจะมีการจัดงานประเพณีมัดมือในพื้นที่ของ DKBA และเป็นอีก งานหนึ่งที่นักดนตรีกะเหรี่ยงไทยมักจะไปร่วมงานอยู่เสมอทั้งเชื้อหระฮอดและตือโพเอง สำหรับ เชื้อหระฮอดเองมีเพลงที่แต่งขึ้นเกี่ยวกับงานมัดมือ โดยเฉพาะคือเพลง “แฮเก้จี้” (กลับมามัดมือ) ซึ่งพูดถึงการกลับมาพร้อมกันเป็นหนึ่งในคนกะเหรี่ยงจากทุกที่ ทุกกลุ่มทั้งสะกอและโปว์ กลับมา มัดมือพร้อมกันและกลับมากินข้าวขันโตกเดียวกัน

ภาพที่ 4.5 ภาพพิธีมัดมือของคนกะเหรี่ยง ทุกคนแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า

ที่มา: <http://www.springnews.co.th/program/news/scoop/152741>

สำหรับงานทำบุญทอดผ้าป่าเพื่อสร้างพระธาตุที่บ้านหนองหลวง อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2557 นั้นเป็นงานบุญเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธเช่นกัน ถูกจัดขึ้นเพื่อรวบรวมทุนในการสร้างพระธาตุ บ้านหนองหลวงเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในอาณาบริเวณชายแดน การเป็นหมู่บ้านในชายแดนส่งผลให้บ้านหนองหลวงไม่ได้มีเพียงคนกะเหรี่ยงไทยเท่านั้นแต่ยังมีคนกะเหรี่ยงพม่าที่เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านทั้งที่เข้ามารับจ้างและมาแต่งงานกับคนในหมู่บ้าน ผู้คนส่วนใหญ่ที่บ้านหนองหลวงมีภาษาและการแต่งกายคล้ายกับคนกะเหรี่ยงพม่า ภาษาของคนกะเหรี่ยงบ้านหนองหลวงแม้จะเป็นกะเหรี่ยงสะกอแต่เป็นสำเนียงแบบคนกะเหรี่ยงพม่าที่บางทีผู้เขียนเองก็ต้องตั้งใจฟังเป็นอย่างดีว่าจะเข้าใจ และการแต่งกายของผู้คนแถวนี้โดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่ก็จะคล้ายกับคนกะเหรี่ยงพม่าที่ผู้ชายมักจะใส่โสร่ง ในขณะที่ลวดลายและรูปทรงของเสื้อผ้าผู้หญิงนั้นมีลักษณะเป็นเหมือนคนกะเหรี่ยงพม่า และในขณะเดียวกันผู้คนที่ยังเด็กอยู่มากและสูบยาสูบกันอยู่

บ้านหนองหลวงถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านชายแดนที่ได้รับการพัฒนาอย่างมาก (อาจเนื่องมาจากเป็นทางผ่านของถนนสายหลัก) มีถนนลาดยางตัดผ่านหมู่บ้าน มีโรงเรียน สถานีส่งเสริมสุขภาพ ตำบล และธรรมสถาน ผู้เขียนได้มีโอกาสติดตามต๋อโพในการไปเล่นดนตรีหลังจากที่ได้รับการติดต่อจากผู้ใหญ่บ้านทางโทรศัพท์ให้มาแสดงดนตรีในงานบุญครั้งนี้

ความสามารถของต๋อโพด้านดนตรีทั้งการขับทาบและการร้องเพลงเห็นได้ชัดเมื่อตอนได้มีโอกาสเดินทางร่วมกัน ระหว่างทางจากจังหวัดเชียงใหม่ถึงจังหวัดตาก ต๋อโพจะชอบร้องเพลง และร้องทาสลับกันไป ร้องเพลงไปหัวเราะไปทำให้บรรยากาศในการเดินทางไม่น่าเบื่อ ตลอดระยะเวลาในการเดินทางกับต๋อโพ เขาเล่าให้ฟังถึงความผูกพันที่มีต่ออาณาบริเวณชายแดน “ลุงเดินทางใน

บริเวณนี้มานาน พื้นที่ของลุงมีบ้านอยู่แถวนี้ พ่อของลุงซึ่งเป็นคนแม่ระมามีเมียหลายคน พื้นที่ของลุง (พ่อคนเดียวกันแต่คนละแม่) ส่วนใหญ่จะอยู่ จังหวัดตาก ” และก็เป็นจริงตามที่คือ โปเล่า เพราะตลอดเวลาที่ติดตามคือ โป นั้นเห็นได้ว่ารู้จักผู้คนในจังหวัดตากเยอะมาก ไปแต่ละอำเภอก็มีคนรู้จักทุกอำเภอ และจะพาไปให้รู้จักกับนั่นคนนี่

ภายในพื้นที่จัดงานนั้นเนื่องมาจากเป็นงานบุญภายในหมู่บ้าน พื้นที่จัดงานจึงถูกจัดขึ้นอย่างเรียบง่ายภายในธรรมสถานบ้านหนองหลวง เวทีสำหรับคือ โป ได้ขึ้นไปร้องเพลงนั้นท่ามาจากไม้นามาวางเรียงกัน พร้อมทั้งมีเก้าอี้พลาสติกตัวหนึ่งสำหรับให้แขกคนตรีได้นั่ง

เพลง “ชีวิตคือ โป” คือเพลงแรกที่คือ โป ร้องพร้อมทั้งคิดเตหน่ากูไป ต่อจากนั้นก็ตามมาด้วยเพลงของคือ โป อีกหลายๆ เพลง ทั้งเพลง “ความสุขบนภูเขา” “สงครามเวียดนาม” “หน่อหม้อเอ” “กว่าถ่อน่า” และอีกหลายๆ เพลง (เนื่องจากในระหว่างที่ร้องเพลงคือ โป ก็จะมีการสอดแทรกด้วยท่า ก่อนที่จะขึ้นต้นเพลงใหม่ก็จะร้องท่ายืนมา และยังมีมุขตลกที่สอดแทรกเข้าไปในเพลง จนผู้ฟังพากันหัวเราะ บนเวทีคือ โป เล่าว่า “ก่อนที่จะแต่งงานกับภรรยาแม่ยายไม่ค่อยชอบใจลุงนัก เพราะวันๆ ไม่ทำอะไร ก็ได้แต่คิดเตหน่ากู แต่พอแต่งงานกันแล้วเสียงเตหน่ากูเข้าเย็นนี้แหละที่หาเงินมาซื้อหมากพลู ยาเส้นให้แม่ยาย ”

งานบุญครั้งนี้ไม่ได้มีเพียงคนกะเหรี่ยงเท่านั้นแต่ยังมีคนเมืองจากตัวอำเภอแม่ระมาดเดินทางมาทำบุญด้วย คือ โป จึงได้แสดงความสามารถของตัวเองในด้านดนตรีโดยการร้องเพลงไทยและเล่นเตหน่ากูประกอบ โดยได้เล่นเพลง ใจสั่งมา ของวงโลโซ นักดนตรีชื่อดังของไทย นอกจากนั้นคือ โป ยังได้เล่าเรื่องความประทับใจที่เคยได้ไปเฝ้าเสด็จพระราชินีและพระองค์ให้ดูแลรักษาเตหน่ากูและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

ผู้ใหญ่บ้านหนองหลวงให้เหตุผลในการรับเชิญให้คือ โป มาร่วมงานว่า “เพราะเพลงของคือ โป นั้นเป็นเพลงที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยง พูดถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและในขณะเดียวกันคือ โป ก็เล่นเตหน่ากูเก่งทุกคนจึงชอบกัน ”

เมื่อเสร็จจากงานเราก็เดินทางกลับ แต่ในคืนนั้นตรงกับวันที่มีงานของพื้นที่องกะเหรี่ยงพม่า งานฉลองครบรอบ 65 ปีการปฏิวัติกะเหรี่ยง เราจึงเดินทางต่อไปถึงบ้านแม่สลิดหลวงเพื่อเดินทางไปยังพื้นที่จัดงาน สถานที่จัดงานวันปฏิวัติกะเหรี่ยง อยู่ติดกับริมแม่น้ำเมยฝั่งพม่า ผู้คนจำนวนมากกำลังนั่งดูการแสดงรำตงกันอยู่ ในขณะที่อีกเวทีหนึ่งคือเวทีแสดงดนตรีซึ่งมีการประดับตกแต่งฉากหลังด้วยธงชาติกะเหรี่ยง มีนักร้องขึ้นร้องเพลงหลายคน คือ โป เองได้บอกกับทีมควบคุมงานแสดงว่าจะขึ้นร้องบนเวที แต่เป็นเพราะเรามาดีกันเกินไปลำดับการร้องเพลงของคือ โป จึงอยู่ช่วงท้าย คือ โป จึงได้แจ้งยกเลิกการขึ้นไปร้องเพลงบนเวทีและพากันเดินทางกลับข้ามฝั่งกลับมาอยู่ที่พัก

เมื่อพิจารณางานดนตรีของตือโปในงานทำบุญทอดผ้าป่านั้นจะเห็นได้ว่าเนื่องจากการทำบุญครั้งนี้เป็นงานที่จัดขึ้นในระดับหมู่บ้านการดำเนินงานจึงเป็นไปอย่างเรียบง่ายและในขณะเดียวกันพื้นที่จัดงานแม้จะเป็นพื้นที่ชายแดน ผู้คนที่มาร่วมงานประกอบไปด้วยคนกะเหรี่ยงไทย คนกะเหรี่ยงพม่าหรือคนเมืองจากตัวเมืองอำเภอแม่ระมาด อย่างไรก็ตามบรรยากาศของงานยังคงอยู่ในบริบทของประเทศไทย ส่งผลให้งานเพลงส่วนใหญ่ของตือโปที่ร้องและการพูดคุยกับผู้ฟังจึงมักเป็นมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยง อีกทั้งยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเป็นเพลงที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับบริบทของสังคมของคนกะเหรี่ยงไทยและในขณะเดียวกันตือโปก็ได้พูดความประทับใจเมื่อครั้งได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระราชินีและได้ผลิตผลงานเพลงออกมาซึ่งล้วนแล้วแต่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากสมเด็จพระราชินี ส่งผลให้หน่วยงานราชการไทยก็มีความสนใจในผลงานเพลงของตือโป เช่น สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 (เชียงใหม่) (อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์) มักเชิญให้ตือโปร่วมที่หน่วยงานจัดขึ้น โดยเฉพาะงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร เช่น ในครั้งนี้ที่ตือโปได้รับเชิญให้ร่วมงาน “วันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ” ที่จัดขึ้นในวันที่ 29 มกราคม 2557 (ก่อนที่จะเดินทางไปร่วมงานที่แม่ระมาด) ณ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ที่ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอีกงานหนึ่งที่เขาได้รับเชิญจากเจ้าหน้าที่อุทยานให้มาร่วมงานเป็นประจำทุกปี

ภาพที่ 4.6 ทุกคนช่วยกันตกแต่งต้นผ้าป่า

ภาพที่ 4.7 ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านยังคงใส่โสร่ง

ภาพที่ 4.8 ดิอโปที่ทำหน้าที่ทั้งพิธีกรและร้องเพลงอยู่บนเวที

4.2.2 งานฉลองทหารใหม่

วันสำคัญของคนกะเหรี่ยงในพม่า (ที่เกี่ยวกับกองทัพ) ที่ยึดถือกันและเสมือนเป็นกิจกรรมรำลึก เป็นทั้งส่วนหนึ่งและการผลิตซ้ำความทรงจำทางสังคม เพื่อตอกย้ำการมีอยู่ของ “รัฐกะเหรี่ยง” นั้นมีอยู่หลายงานและหนึ่งในวันสำคัญเหล่านั้นคืองานฉลองทหารใหม่ของกองทัพกะเหรี่ยง “งานฉลองทหารใหม่” ที่มักถูกจัดขึ้น โดยกองทัพกะเหรี่ยง เพื่อแสดงให้เห็นถึงการมีอยู่ของกองทัพทหารกะเหรี่ยงอำนาจและการยืนยันที่จะจัดการตนเอง การประกาศว่ากะเหรี่ยงต้องการและยังมี “พื้นที่ของตนเอง” (autonomous place) (ซึ่งตามรัฐธรรมนูญพม่า มีสถานะเป็นรัฐของชนชาติส่วนน้อย ทว่าในทางปฏิบัติยังไม่สามารถตกลงกันได้ว่าจะแบ่งสรรอำนาจ หรือจะมีความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น หรือรัฐของชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงอย่างไร)

ในช่วงเดือนตุลาคม ปี 2557 เซอหระฮอดได้เดินทางข้ามไปประชุมชนของชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าการเดินทางอาศัยเรือข้ามแม่น้ำไปยังฝั่งพม่า ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากฝั่งไทย นอกจากเซอหระฮอดแล้วยังมีทองดี (นักดนตรีกะเหรี่ยงไทย) ที่เคยเคลื่อนไหวเหตุการณ์ป่าสนวัดจันทร์ร่วมเดินทางไปด้วยกัน การจัดงานในวันนั้นเป็นการเฉลิมฉลองทหารใหม่ของ KNU จัดขึ้นที่ KNLA General Headquarters สถานที่จัดงานถือเป็นศูนย์บัญชาการกลางของ KNLA เป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของ KNU ณ บ้านเสาเบง่า จังหวัดผาน รัฐกะเหรี่ยงในประเทศพม่า ตรงข้ามกับบ้านแม่สลิดหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

กองกำลังทหารกะเหรี่ยงถือเป็นกองกำลังชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่าที่มีขนาดใหญ่มีความแข็งแกร่งและต่อสู้กับรัฐบาลพม่ามายาวนานเมื่อเทียบกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ การปกครองภายใต้ระบบทหารของกะเหรี่ยงนั้น แบ่งการปกครองออกเป็น 7 กองพล และภายใต้กองพลยังประกอบไปด้วยกองพันต่างๆ (สัมภาษณ์เซอหระฮอด, 13 พฤศจิกายน 2556) ภายใต้สถานการณ์ที่คนกะเหรี่ยงพม่ายังคงถูกปกครองกดขี่และข่มเหงจากรัฐบาลพม่า และความต้องการอิสรภาพในการปกครองตัวเอง ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้คนกะเหรี่ยงทั้งชายและหญิงหลายคนเลือกที่จะก้าวเข้ามาเป็นทหารเพื่อช่วยกันต่อสู้กับรัฐบาลพม่าทั้งเพื่อตัวเองและพี่น้องกะเหรี่ยงให้หลุดพ้นจากความยากแค้นทั้งหลาย ดังสะท้อนยืนยันผ่านเสียงของทหารท่านหนึ่งที่ว่า “คนเราเกิดมาก็ตายแค่ครั้งเดียว ผมจะตายเพื่อชาติ ดีกว่าไปเป็นทาส จะสู้จนกว่าจะตาย”

ทหารจึงถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งต่อคนกะเหรี่ยง ต่อการต่อสู้ของคนกะเหรี่ยงถือเป็นกลุ่มสำคัญและกลุ่มหลักที่ยืนหยัดต่อสู้กับรัฐบาลพม่า การให้ความสำคัญต่อทหารนั้นสะท้อนให้เห็นผ่านการจัดงานต่างๆ ที่ต้องมีการเดินสวนสนามของทหารอยู่เสมอ แม้กระทั่งงานปีใหม่ เมื่อทหารมีความสำคัญอย่างมากต่อคนกะเหรี่ยงและเป็นกลุ่มหลักที่ทำหน้าที่ในการต่อสู้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งในที่คนจะเข้ามาเป็นทหารต้องได้รับการฝึกฝนเพื่อที่จะได้

เป็นทหารกะเหรี่ยงที่มีคุณภาพและพร้อมต่อสู้ต่อไป ดังนั้นในแต่ละปีกองกำลังทหารกะเหรี่ยงจะมีการฝึก “ทหารใหม่” เพื่อให้ทหารเหล่านี้ได้กลับออกไปเป็นทำหน้าที่ตามกองพันต่างๆ

ในส่วนของ KNU เองนอกเหนือจากการฝึกฝนด้านทหารเพื่อเตรียมพร้อมที่จะสู้รบแล้วในอีกด้านหนึ่งการฝึกทหารใหม่ยังเป็นกระบวนการผลิตซ้ำอุดมการณ์การต่อสู้ของคนกะเหรี่ยงผ่านทหารใหม่เหล่านี้จากรุ่นสู่รุ่น จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ทั้งตอกย้ำ ยืนยัน และสืบสานอุดมการณ์ความมุ่งมั่นให้คนกะเหรี่ยงยังคงยืนหยัดที่จะต่อสู้กับรัฐบาลพม่าแม้จะผ่านมานานกว่า 60 ปีแล้วก็ตาม

หลังผ่านการฝึกแล้วในแต่ละปี จะมีการเฉลิมฉลองเพื่อเป็นการให้ขวัญและกำลังใจกับทหารในปีนั้น (2557) งานฉลองมีแขกพิเศษของผู้นำของ KNU ท่านหนึ่งคือนายพลนานะ (นามสมมติ) เดินทางมาจากประเทศสเปนมาร่วมงานฉลองในครั้งนี้ มาแสดงดนตรีบอกเล่าประสบการณ์และมาให้กำลังใจกับเหล่าทหารที่ผ่านการฝึกมาใหม่ๆ ด้วย

เช่นเดียวกับเชอหระฮ้อด ที่ในการเดินทางครั้งนี้ เชอหระฮ้อดไม่เพียงแต่มีจุดมุ่งหมายที่จะเดินทางมาร้องเพลง แสดงดนตรีขับกล่อมคนฟังเท่านั้น แต่ทว่าเชอหระฮ้อดและทองดี รวมทั้งพี่น้องกะเหรี่ยงไทยที่เดินทางไปด้วย พวกเขามีเป้าหมายที่จะพบปะพูดคุยกับผู้นำของคนกะเหรี่ยงพม่าในอันที่จะสานความสัมพันธ์และสร้างกลุ่มความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมระหว่างคนกะเหรี่ยงไทยและคนกะเหรี่ยงพม่าให้มีมากขึ้น โดยก่อนหน้านี้มีการประชุมกันถึงเรื่องนี้ภายในกลุ่มกะเหรี่ยงไทยจนได้ข้อสรุปว่าจะนำมาเสนอในงานครั้งนี้ กล่าวโดยย่อ ที่ประชุมเสนอที่จะสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างคนกะเหรี่ยง ที่ประกอบไปด้วยกะเหรี่ยงไทยและกะเหรี่ยงพม่า เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างทั้งสองฝ่ายส่งเสริมการทำงานของคนกะเหรี่ยงพม่าและส่งเสริมความสัมพันธ์ทั่วไป เช่น ด้านการศึกษา เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนนักเรียนระหว่างสองฝั่ง และด้านสุขภาพ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน สร้างงานวิจัยเกี่ยวกับคนกะเหรี่ยง และในขณะเดียวกันหากมีเหตุการณ์การสู้รบในพม่าและจำเป็นที่ต้องได้รับความช่วยเหลือจากประเทศไทย ทางกลุ่มที่อยู่ในไทยก็จะพยายามหาทางช่วยเหลือ

ในเบื้องต้นแม้เป็นเพียงการนำเสนอแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่ม ก็นับว่าได้รับความสนใจและการตอบรับอย่างดีจากนายพลนานะและผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน

ภายในงานนั้นผู้จัดงานได้เตรียมต้อนรับแขกที่จะมาร่วมงานไว้เป็นอย่างดีทั้งในเรื่องของอาหารได้มีการทำอาหารโดยเหล่าทหารกะเหรี่ยงเพื่อต้อนรับแขก และในขณะเดียวกันหลายคนก็ช่วยกันจัดเตรียมสถานที่ในการจัดแสดง สำหรับนายพลนานะ นั้นได้รับความสนใจอย่างมากจากสื่อ โดยได้มีสื่อจากทั้งไทยและต่างประเทศเข้ามาขอสัมภาษณ์

การจัดงานฉลองทหารใหม่ ในวันแรกกิจกรรมส่วนใหญ่อยู่บนเวที มีการร้องเพลงและการขึ้นมาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกลุ่มคนต่างๆ เริ่มต้นจากการขึ้นมาร้องเพลงของทหารท่านหนึ่งพร้อมกีตาร์ ร้องและเล่นเพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงคนกะเหรี่ยง การมีอยู่ของแผ่นดินคนกะเหรี่ยง หลังจากนั้นมีการขึ้นมาร้องเพลงและพูดคุยของผู้นำกะเหรี่ยงและศิลปินจากประเทศนอร์เว มีการพูดถึงประวัติศาสตร์ของคนกะเหรี่ยง และนายพลนานะได้ขึ้นเวทีมากล่าวให้กำลังใจกับทุกคน “เราเป็นกะเหรี่ยงเราต้องไม่กลัวอะไร” นอกจากนี้ยังมีแขกเป็นอาจารย์ท่านหนึ่งจากเกาหลีมาแบ่งปันเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เกาหลีให้ทุกคนฟัง

จนกระทั่งเวลาบนเวทีของเซอร์อ้ออดมาถึง เสือกะเหรี่ยงกับผ้าโพกหัวคือเอกลักษณ์ของเซอร์อ้ออด และวันนี้เซอร์อ้ออดร้องและเล่นกีตาร์เอง เซอร์อ้ออดขึ้นเวทีกล่าวทักทายด้วยคำทักทายของคนกะเหรี่ยง ในสำเนียงภาษากะเหรี่ยงพม่าว่า

“ฮา เล่อ อ่า เค เกาะ คา แคะ” (สวัสดีตอนเย็น (ดีก) ทุกคน) และบอกกับทุกคนว่า “ที่มาวันนี้เพราะมาให้กำลังใจให้พลังกับทุกคน” และเพลง “ขอดีเดอ” ก็เริ่มต้นพอลงท่อนเพลงที่ร้องว่า “พี่น้องทั้งหลายหากว่าเรามีใจเป็นหนึ่งเดียวกันช่วยกันยกเสาหลักแห่งชีวิตไว้” บรรดาผู้ฟัง ทหารใหม่ และคนส่วนใหญ่ในงานก็ส่งเสียงโห่ร้องพร้อมกับปรบมือเสียงดัง

ก่อนเริ่มเพลงที่ 2 เซอร์อ้ออดได้เล่าเรื่องอันเป็นความหลังให้ฟัง (บนเวที) ว่า มีอยู่ปีหนึ่งที่ไปร้องเพลงเนื่องในงานมัคมือในพม่าและได้เจอกับสาวกะเหรี่ยงคนหนึ่งชื่อ “เซอร์รี่” ได้คุยกันว่าหากมีวาสนาทั้งสองคงได้แต่งงานและกลับมาอยู่ที่นี่ ก่อชูเลด้วยกัน ผ่านเพลงที่มีชื่อว่า “เก โอะเตอนา เล่อก่อชูเล” (กลับมาอยู่กับเธอที่ก่อชูเล) เพลงนี้เป็นเพลงรักที่มีท่วงทำนองช้าๆ ขณะที่เซอร์อ้ออดร้องทุกคนเฝ้ายิ่งฟังกันอย่างตั้งใจ ไม่มีเสียงใดๆ จนกระทั่งเซอร์อ้ออดเล่นกีตาร์เร่งจังหวะในตอนสุดท้ายจึงมีเสียงปรบมือจากทุกคน

“ในวันหนึ่งที่ได้มาก่อชูเลและได้มาเจอกับเธอ
เรามัคมือด้วยกันเห็นรอยยิ้มเธอช่างเป็นรอยยิ้มที่น่ารัก
แอบรักเธออยู่ในใจในวันที่มัคมือร่วมกัน
เมื่อคิดขึ้นมาฉันก็ใจหายอีกไม่นานฉันก็ต้องจากไป
ฉันกังวล ร้อนรุ่ม และใจหายฉันจะต้องทำยังไง ฉันอยากอยู่กับเธอ
อยู่กับเธอที่ก่อชูเลบนแผ่นดินของคนกะเหรี่ยง
พอลคิดขึ้นมา น้ำตาก็ไหล น้องเอ๊ยหากมีใจให้กัน
ขออยู่กับเธอที่ก่อชูเลได้ไหม” (แปลโดยผู้เขียน)

เพลงนี้แม้จะเป็นเพลงรักแต่แฝงไปด้วยนัยยะคือการขอให้ได้กลับมาอยู่“ก่อสร้าง” อันเป็น
“แผ่นดินของคนกะเหรี่ยง” เป็นเพลงรักที่ย้ำให้เห็นถึงการมีอยู่ของแผ่นดินกะเหรี่ยง
อีกเพลงต่อมาที่เชอหระฮ้อร้องคั่นนั้นทันทีที่เริ่มคิดก็ตาร์ททุกคนก็ปรบมือให้จังหวะตามเสียงเพลง
คือ “เซ่อหือบะเกก้อเจ้อโซ” (คิดถึงบนคอย)

“ชีวิตนี้ช่างน่าสงสารต้องหาเข้ากินค่า ในใจคิดถึงแม่พ่อที่เลี้ยงดูมา

ในป่าสนช่วงหน้าร้อนแต่ละวันมีแต่ความสุขใจ

คิดถึงแม่พ่อ ญาติพี่น้องที่อยู่ทางบ้าน

ยังจำได้เมื่อตอนเด็กๆ แม่พ่อกอยก่ล่อมาให้หลับ

บุญคุณนั้นไม่สามารถตอบแทนได้ ความรักนั้นช่างยิ่งใหญ่” (แปลโดยผู้เขียน)

เมื่อเพลงนี้จบลง เชอหระฮ้อคพูดกับทุกคนว่า

“ขอให้เราได้แผ่นดินของเรา บ้านเกิดเมืองนอนของเรา ตอนเด็กๆเคยได้ยินคนพูดว่า “คน
กะเหรี่ยงก่อสร้าง” แต่ตอนนั้นยังไม่รู้ว่ามันคืออะไร แต่พอมาตอนนี้ได้รู้ ได้เห็น และได้กลับมาที่
“ก่อสร้าง” ก็รู้สึกดีใจ เพราะฉะนั้นเราต้องร่วมมือกัน สามัคคีกันในการทำงานนั้นที่เมืองไทยคน
กะเหรี่ยงมีกลุ่มของตัวเองแล้วแต่ทางนี้ยังไม่มี เราจึงจะจับมือทำงานร่วมกันคนกะเหรี่ยงจากทุกที่
จะร่วมมือกันในวันข้างหน้าต่อไปใช้ไหม” (ทุกคนตอบกลับมาว่า “ใช่”)

จากนั้นเชอหระฮ้อก็เล่าเรื่องตลก ขวบนคนฟังผ่อนคลาย พูดถึงตากับยายของตัวเองว่า ตา
เป็นคนรูปหล่อและเป็นมีความสามารถในการจับตา เมื่อไปร่วมงานต่างๆยายก็จะตามตาไป ถึงคน
อื่นจะชวนไปยายก็ไม่ไปด้วยจะตามติดแต่ตาคนเดียว จนกระทั่งเพื่อนๆ แต่งทำให้กับตากับยายเพื่อ
เป็นการล้อเลียนว่า “เบอะ ข่า จี๊ ตู ตู ตู หน่อ กา เค แล โซ แล ลู” (เบอะข่าวิ่งไป หน่อกาเคก็วิ่ง
ตาม) “เบอะข่า” ชื่อของตา“หน่อกาเค” ชื่อของยาย พอทาบลงทุกคนก็หัวเราะชอบใจพร้อมกับ
ปรบมือให้

การแสดงของเชอหระฮ้อจบลงด้วยการ “ขอบคุณพ่อแม่พี่น้อง หัวหน้าทุกท่าน ขอขอบคุณ
ที่มาร่วมงานทุกคน หวังว่าวันหนึ่งคนกะเหรี่ยงมีอิสระ มีความสุข สงบร่วมเย็น เหมือนกับคน
โบราณที่พูดไว้ว่า “เป้อ เกรอ ปกา ที เตอ เค เป้อ เกรอ ปกา ก่อ เตอ เค ปกา ที เก ปกา ที บะ เป ปกา
ก่อ เค ปกา ก่อ บะ เป เก่อ ตอ เก เปื่อ ก่อ ฮู เล ปกา เซาะ เออะ เม เปื่อ เออะ เม” “ต้าบลิ” (ขอบคุณ)

งานฉลองทหารใหม่ในคืนนั้นจบลงด้วยการแสดงของเยาวชนกะเหรี่ยงทั้งชายและหญิงที่
ออกมาเต้นรำประกอบจังหวะดนตรี และในวันรุ่งเช้าก่อนที่ทุกคนจะเดินทางกลับได้มีการประชุม
กันระหว่างกลุ่มผู้นำกะเหรี่ยงพม่า นำโดยพนายพลนานะร่วมกับกะเหรี่ยงไทยถึงเรื่องความตั้งใจ
ของเชอหระฮ้อและทองดีในการจะสร้างกลุ่มความร่วมมือระหว่างกะเหรี่ยงไทยกับกะเหรี่ยงพม่า
(ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น) ทำให้ต่อมาได้ทราบข่าวว่าทางกลุ่มผู้นำกะเหรี่ยงพม่าเองก็มีความตั้งใจที่จะ

สร้างสื่อและสิ่งพิมพ์เพื่อรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ของคนกะเหรี่ยงในช่วงที่ผ่านมา ทั้งเรื่องการต่อสู้ ประวัตินุคคลสำคัญ และนำเสนอข้อมูลข่าวสารของคนกะเหรี่ยงพม่าออกสู่สายตาของสังคมโลกนอกจากนั้นยังพยายามสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างคนกะเหรี่ยงพม่าและกลุ่มคนอื่นๆ ซึ่งถือเป็นความพยายามของคนกะเหรี่ยงที่จะเคลื่อนไหวต่อสู้ในรูปแบบใหม่ “เป็นการต่อสู้จากการใช้ปืนมาเป็นใช้ปากกา”

การเดินทางเข้าร่วมงานในครั้งนี้วัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของเชอหระอ้อดก็เพื่อจะพูดคุยกับผู้นำกะเหรี่ยงพม่าในความต้องการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ภายใต้ชื่อ คณะกรรมการ Karen Group เพื่อสร้างกลุ่มความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมขึ้นระหว่างคนกะเหรี่ยงไทยและพม่า นอกจากการแสดงบนเวทีในฐานะนักดนตรี ที่มาร้องเพลงเพื่อให้ความสุข ความบันเทิงกับเหล่าทหารใหม่แล้ว เนื้อหาของบทเพลงที่เชอหระอ้อดนำเสนอพร้อมทั้งการพูดคุยของเชอหระอ้อดกับกลุ่มผู้ฟังซึ่งส่วนใหญ่ซึ่งเป็นทหารนั้น มักเป็นการให้กำลังใจกับกลุ่มทหารในการต่อสู้และให้ยื่นมือในการต่อสู้ต่อไป มีลักษณะของการสนับสนุนแนวคิด และอุดมการณ์ในการมีอยู่ของแผ่นดินของคนกะเหรี่ยง หรือ รัฐกะเหรี่ยง การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพในการปกครองตัวเอง กระนั้นเชอหระอ้อดก็ยังไม่ลืมที่จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกะเหรี่ยงความสัมพันธ์ในฐานะพี่น้องอันหมายถึงคนกะเหรี่ยงทุกคน (ทั้งกะเหรี่ยงไทยและกะเหรี่ยงพม่า) ดังเช่นเพลง ขอดีเดอ ที่เชอหระอ้อดร้องเป็นเพลงแรก

ภาพที่ 4.9 ผู้มาร่วมงานมีทั้งเยาวชนกะเหรี่ยงทหารและชาวต่างชาติ

ภาพที่ 4.10 เชื้อหระฮือดในงานฉลองทหารใหม่

ภาพที่ 4.11 ทุกคนถ่ายรูปร่วมกันก่อนเดินทางกลับ

4.2.3 งานปีใหม่กะเหรี่ยง

ตลอดทั้งปีในชุมชนของคนกะเหรี่ยง จะมีงานพิธีและงานรื่นเริงสลับกันไปในแต่ละเดือน ที่สำคัญงานประเพณีส่วนใหญ่จะเกี่ยวพันไปกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยงไม่ว่าจะเป็นงานแต่งงาน งานศพ ตลอดจนพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีพ การเลี้ยงผี การเลี้ยงเจ้าที่ ก่อนทำไร่ ไถนา อย่างไรก็ตามเมื่อต้องมาดำรงชีวิตอยู่ภายใต้เงื่อนไขของ “รัฐชาติ” ที่ใหญ่กว่า การจัดงานประเพณี พิธีกรรมนั้นในหลายกรณีก็จำเป็นต้องปรับหรือสอดคล้องไปกับปฏิทินในสังคม เช่นกรณีของชุมชนกะเหรี่ยงในประเทศไทย ที่มีพิธีสอดคล้องไปกับวันสำคัญของชาติ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ และวันเด็กแห่งชาติ ในขณะที่งานพิธีหรือกิจกรรมวัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยงพม่าเอง ก็จะมีปฏิทินการจัดงานที่สัมพันธ์ไปกับกิจการของทหารและกองทัพมากกว่า อย่างไรก็ตามงานประเพณีสำคัญที่คนกะเหรี่ยงทั้งในประเทศไทยและในพม่ายังคงกำหนดเหมือนกัน ตามปฏิทินของชาวกะเหรี่ยงเอง ก็คือ งานปีใหม่กะเหรี่ยง หรือ “หนีซอ โข” ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของคนกะเหรี่ยงและงาน “กีจิลาคู” ดังที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้

งานปีใหม่กะเหรี่ยงในแต่ละปีมักจะตรงกับช่วงเดือนธันวาคมหรือบางปีอาจเลยไปถึงช่วงเดือนมกราคม งานประเพณีปีใหม่กะเหรี่ยง “หนีซอ โข” จะจัดให้มีขึ้นทุกปีหลังฤดูการเก็บเกี่ยว นอกจากคนกะเหรี่ยงจะถือเป็นการเริ่มต้นปีใหม่แล้วในอีกด้านหนึ่งงานประเพณีปีใหม่ยังสัมพันธ์ไปกับวิถีการผลิตของคนกะเหรี่ยง ดังปรากฏว่ามีการประกอบพิธีกรรม “กินข้าวใหม่” ควบคู่ไปงานปีใหม่และการกินข้าวใหม่ของคนกะเหรี่ยงนั้น ถือว่าเป็นประเพณีดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมานาน ในเชิงพิธีกรรมการจัดงานมีขึ้นภายในหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนหรือ “ฮี โข” จะเป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีทางศาสนา อย่างไรก็ตามเมื่อวิถีชีวิตของคนกะเหรี่ยงเริ่มเปลี่ยนไป มีการนับถือศาสนาที่หลากหลายมากขึ้น การจัดงานปีใหม่จึงมีการปรับประยุกต์ให้เข้ากับพิธีกรรมความเชื่อของแต่ละศาสนา การจัดงานปีใหม่ในชุมชนของคนกะเหรี่ยงนั้นแต่เดิมจะจำกัดอยู่ภายในหมู่บ้านแต่เมื่อชุมชนใหญ่ขึ้น คนกะเหรี่ยงมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้นการจัดงานปีใหม่จึงกลายเป็นงานใหญ่โตมากขึ้น อีกทั้งมีเครือข่าย กิจกรรมความสัมพันธ์ในการจัดงานที่หลากหลายกลุ่ม จนในบางพื้นที่งานปีใหม่กะเหรี่ยงกลายเป็นเสมือน “งานประจำปี” ของรัฐและต้องมีทุกปีในกรณีของคนกะเหรี่ยงในพม่า (สุวิธาน พัฒนาไพรวลัย, 20 มีนาคม 2557)

สำหรับชุมชนคนกะเหรี่ยงในประเทศไทยงานประเพณีปีใหม่จึงคงมีนัยสำคัญและสัมพันธ์ไปกับความเชื่อและวิถีการดำรงชีพแบบเกษตรกรรมอยู่มาก คือยังคงเกี่ยวพันไปกับการงานพิธีกินข้าวใหม่และถือเป็นการประเพณีสำคัญที่คนกะเหรี่ยงต้องจัดขึ้นภายในหมู่บ้านของตน อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่ ไม่กี่ปีมานี้ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าเริ่มมีการจัดที่ใหญ่โตมากขึ้น และใช้ชื่องานว่า “งานปีใหม่กะเหรี่ยง” (ส่วนหนึ่งอาจสัมพันธ์ไปกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในประเทศไทยในรอบ 10 กว่า

ปีที่ผ่านมา ที่ทำให้เกิดองค์การบริหารงานส่วนท้องถิ่น (อบต.) ที่คนกะเหรี่ยงก็ได้มีส่วนร่วมมากขึ้น ในหลายพื้นที่) แม้ยังคงเกี่ยวข้องกับพิธีกินข้าวใหม่ แต่ได้เพิ่มกิจกรรมความบันเทิงอื่นๆ เข้ามาเป็น ส่วนหนึ่งของงานด้วย ทั้งนี้เข้าใจว่าผู้ที่มิชอบบทบาทอย่างสำคัญในการผลักดันให้เกิดการจัดงาน ประเพณีปีใหม่กะเหรี่ยง ที่ใหญ่โตและเปิดให้ผู้คนจากภายนอกในสังคมไทยได้รับรู้และมีแนวโน้ม ที่จะสัมพันธ์ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นคือพระปลัดสุชาติ ชีหมือแป พระ กะเหรี่ยงนักพัฒนาจากแม่ฮ่องสอนที่เข้ามาศึกษาและทำงานอยู่ที่วัดสวนดอก และดำรงตำแหน่งเจ้า อาวาสวัดห้วยบง อำเภอภักดีชุมพลในปัจุบัน

ในขณะที่ทางฝั่งประเทศพม่า งานปีใหม่นอกจากจะมีความหมายทางประเพณียังถือเป็น วันที่มีความสำคัญกับรัฐกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก (ดังที่กล่าวถึงข้างต้น) กล่าวคือจากเดิมที่เป็นงานที่ สัมพันธ์ไปกับการปฏิบัติวิถีชีวิตเป็นการเฉลิมฉลองพิธีกินข้าวใหม่ ได้กลายมาเป็นงานพิธีระดับรัฐ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นงาน “รัฐพิธี” ของชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงในประเทศพม่า วันปีใหม่ได้กลาย มาเป็นพื้นที่ทางสังคมในการเฉลิมฉลองประกอบสร้างประวัติศาสตร์ “รัฐกะเหรี่ยง” ในพม่าและ อาณาบริเวณชายแดนไทย-พม่า ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของกองทัพกะเหรี่ยง วันปีใหม่ถูกประกาศ ให้เป็นวันหยุดทำการ (สุวิธาน พัฒนาไพโรวัลย์, 20 มีนาคม 2557) นอกเหนือจากการประกอบ พิธีกรรมตามประเพณีดั้งเดิมแล้ว งานปีใหม่กะเหรี่ยงที่กองทัพจัดขึ้นซึ่งเสมือนงานรัฐพิธีจึงมีการ จัดให้การเดินสวนสนามของเหล่าทหารกะเหรี่ยงและเยาวชน กลุ่มต่างๆ รวมไปถึงขบวนของ ตัวแทนจากชุมชนต่างๆ มีการจัดนิทรรศการเพื่อจะบอกเล่าสื่อสารถึงประวัติศาสตร์ของคน กะเหรี่ยง แต่คนภายนอกที่รับเชิญมาร่วมงาน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยว สื่อมวลชน หรือเจ้าหน้าที่จาก องค์กรให้ความช่วยเหลือระดับนานาชาติในบางกรณี ตลอดจนงานบันเทิง รื่นเริงต่างๆ เพื่อ เฉลิมฉลอง และที่น่าสนใจคือ เจ้าจิโพ เล่าตั้งข้อสังเกตให้ฟังว่า “ในช่วงสองสามปีให้หลังมานี้ทั้ง คนกะเหรี่ยงทั้ง KNU หรือ DKBA ต่างก็มาร่วมกันและร่วมกันจัดปีใหม่ด้วยกัน” ในแง่การจัดงาน ปีใหม่ของคนกะเหรี่ยงในอาณาบริเวณชายแดนไทย พม่า นอกจากจะมีความหมายตามประเพณี วัฒนธรรม จึงยังมีนัยยะความหมายทางการเมือง เป็นพื้นที่ปฏิบัติที่จะสื่อสารทางสังคมและเป็น ส่วนสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อแสวงหาอำนาจในการปกครองตนเองของคน กะเหรี่ยงในพม่า

ในปีที่ผู้เขียนทำงานวิจัยภาคสนาม (มกราคม 2556) ได้มีโอกาสเดินทางไปร่วมงานปีใหม่ กะเหรี่ยงในพม่า งานปีใหม่ที่เราเดินทางไปร่วมงานครั้งนี้จัดขึ้นโดย BGF กองกำลังทหาร กะเหรี่ยงที่แยกตัวออกมาจาก DKBA (ทหารกะเหรี่ยงพุทธ) ในปี 2010 ที่ผ่านมา การจัดงานครั้งนี้ แม้เจ้าภาพหลักในการจัดงานคือ BGF ที่ภายหลังได้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลพม่า แต่งานปี ใหม่ก็นับถือเป็นงานประเพณีสำคัญของคนกะเหรี่ยง ดังนั้น BGF แม้ด้านหนึ่งจะเข้าร่วมกับรัฐบาล

พม่าแต่ก็ยังคงสืบสานประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญของคนกะเหรี่ยงไว้ และถึงแม้ BGF จะเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดงานแต่ก็มีกลุ่มกะเหรี่ยงอื่นเข้าร่วมงานทั้ง DKBA หรือ KNU ดังเช่นกรณีของฟ็อดุหลู ที่เป็นทหารของ KNU อีกทั้งในการจัดงานก็มีการเชิญธงชาติและร้องเพลงชาติกะเหรี่ยง การเดินสวนสนามของกองทัพกะเหรี่ยงด้านหนึ่งแสดงให้เห็นว่า BGF เองก็ยังคงมีแนวคิดและแสดงออกถึงความเป็นคนกะเหรี่ยงอยู่และในขณะที่เดียวกันคนกะเหรี่ยงที่เคยแตกแยกเป็นกลุ่มต่างๆ ก็เริ่มหวนกลับมาร่วมมือกันอีกครั้ง อาจกล่าวได้ว่าในสถานการณ์ปัจจุบัน การแตกแยก ความขัดแย้งทางความคิด ที่แบ่งกลุ่มต่างๆ ระหว่างกะเหรี่ยงออกเป็นส่วนๆ (บางกรณีเคยรบราฆ่าฟันกันเอง) ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สร้างสรรค์มากขึ้น สถานที่จัดงานถูกจัดขึ้นที่ ต่ากระ (Ta Kreh Township) ในพื้นที่ปกครองของจังหวัดผาอัน เมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยง การเดินทางจากผาอันถึงหมู่บ้านที่จัดงานปีใหม่ใช้เวลาประมาณชั่วโมงครึ่ง หมู่บ้านแห่งนี้ชาวบ้านเองเรียกว่า “ป้อแห่นว โกละ” (หรือแปลเป็นไทยว่า “บ้านห้วยขนุน”) ยายคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่าหมู่บ้านแห่งนี้ตั้งขึ้นมาได้ประมาณ 10 กว่าปี แต่เดิมชาวบ้านที่มาตั้งบ้านเรือนในบ้านห้วยขนุน มาจากหลายที่ พวกเขา มักจะตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ใดที่หนึ่งได้ไม่นานก็ต้องอพยพโยกย้ายหาที่ใหม่ เพื่อหนีสงคราม จนกระทั่ง 10 กว่าปีนี่ที่ชาวบ้านเริ่มตั้งบ้านเรือนและอยู่กันมาที่นี้กระทั่งทุกวันนี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่นี่ พูดภาษากะเหรี่ยงสะกอ

สำหรับการเดินทางครั้งนี้ฟ็อดุหลู (นามสมมติ) ซึ่งเป็นทหารกะเหรี่ยงพม่า ได้ประสานงานติดต่อกับเชอหระฮ้อด สำหรับฟ็อดุหลูและเชอหระฮ้อดนั้นทั้งสองรู้จักกันมานาน เชอหระฮ้อดเล่าให้ฟังว่า เมื่อครั้งที่เข้าไปทำงานกับเครือข่ายศาสนาชายแดน เชอหระฮ้อดได้รู้จักกับฟ็อดุหลู ซึ่งตอนนั้นมียศระดับนายพันทำงานอยู่ในค่ายคอมูรา ในขณะนั้น จนกระทั่งทั้งสองยังคงรู้จักกันมาจนถึงปัจจุบันและฟ็อดุหลูนี่เองที่เชอหระฮ้อดมักจะติดต่อเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางไปร่วมงานในฝั่งประเทศพม่าเมื่อมีงานสำคัญต่างๆ

หลังจากพักที่แม่สอดหนึ่งคืน (เช้าวันที่ 12 มกราคม 2556) พวกเราได้รับการอำนวยความสะดวกจากคนกะเหรี่ยงพม่าที่มารับเราถึงที่พักเพื่อเดินทางไปยังประเทศพม่าหลังข้ามพรมแดนไปแล้ว พวกเราต้องลงทะเบียนที่เมียวดีอันเป็นอำเภอชายแดนในเขตการควบคุมของทหารกะเหรี่ยงพม่า ลงทะเบียนบอกชื่อเสียงเรียงนามไป จากนั้นพวกเราได้พบเจอกับคนกะเหรี่ยงพม่าอีกหลายคน ที่ต่างก็มาลงชื่อเพื่อที่จะเดินทางไปร่วมงานปีใหม่เหมือนกัน หลายคนพูดภาษาไทยคล่องเนื่องจากได้เข้ามาทำงานในประเทศไทยหรืออันที่จริงหลายก็มาตั้งรกรากอาศัยอยู่ทางฝั่งไทย สาเหตุที่ทุกคนต้องลงทะเบียนแจ้งชื่อนั้น ทราบในเวลาต่อมาว่า ระหว่างทางที่จะเดินทางโดยรถยนต์ไปนั้นจะมีด่านตรวจอีกหลายด่าน ซึ่งบางด่านจะเป็นด่านตรวจของทหารพม่า และอีกหลายด่านเป็นด่านของทหารกะเหรี่ยงในกรณีของด่านของทหารกะเหรี่ยงนั้นสามารถผ่านไปได้โดยไม่ต้องเสียเวลาตรวจ

ตรา ทว่าหากเป็นด่านตรวจของทหารพม่า ผู้โดยสารจำเป็นต้องแสดงหรือยื่นหลักฐานว่าได้รับอนุญาตให้เดินทางเข้าไปในพื้นที่ตอนในได้

การเดินทางจากเมียวดี ใช้เวลาราวๆ 7 ชั่วโมง (รถบางคันเสียบ้าง ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับที่นี่) กว่าที่จะถึงตัวเมืองผาอันระหว่างทางสองข้างถนนจะเห็นเจดีย์ วัด และชาวบ้านที่เห็นได้ชัดว่านับถือศาสนาพุทธ (หลายคนถือขันสรง เรียกรอเงินบริจาคทำบุญ) การเดินทางบนถนนสายนี้ “ปกติ” หากรถคันไหนเกิดเสียระหว่างทางขึ้นมา รถคันอื่นที่ตามหลังมาต้องจอดรอและรอนจนกว่ารถคันที่เสียจะซ่อมเสร็จ (การเดินทางของผู้เขียน เรารอประมาณ 1 ชั่วโมงกว่าเห็นจะได้) คนขับรถบอกกับเราว่าบางทีหากโชคร้ายก็ต้องรอเป็นวันหรือข้ามคืนเลยทีเดียว กว่ารถที่เสียจะซ่อมเสร็จและเดินทางต่อไปได้ คณะเดินทางของเราได้พักรับประทานอาหารเย็นที่ผาอัน ณ. ที่ทำการของ KNLA ที่ตั้งอยู่ในตัวจังหวัด ระหว่างนั้นเราได้พบกับคนกะเหรี่ยงที่ทำงานอยู่ที่นี่ ได้รับการต้อนรับอย่างดีพร้อมอาหารมื้อเย็น อย่างไรก็ตามจากจุดนี้เพื่อจะเดินทางไปยังสถานที่จัดงานปีใหม่ พวกเราต้องรอนจนถึงตีกว่าจะออกเดินทางได้ เนื่องจากต้องรอรถมารับ และจะพักอยู่ที่ตัวจังหวัดนี้ก็ไม่ได้ เพราะใบอนุญาตกำหนดให้ต้องไปพักในพื้นที่จัดงานเท่านั้น ราวๆ 5 ทุ่ม เราเดินทางต่อไปอีกจากตัวจังหวัดไปถึงหมู่บ้านที่จัดงานประมาณ 1-2 ชั่วโมง การเดินทางครั้งนี้ ถือเป็นประสบการณ์ครั้งแรกของผู้เขียนที่ได้เดินทางเข้ามาพื้นที่ตอนในของประเทศพม่าที่ไกลที่สุด และด้วยข่าวสารการรับรู้ที่ผ่านมามีเกี่ยวกับสถานการณ์การสู้รบในเขตชายแดนแถบนี้ บางทีผู้เขียนเองก็รู้สึกวิตกกังวลและหวาดกลัวอยู่ไม่น้อยยังเห็นภาพทหารยิงปืนเดินไปเดินมา รอบๆ ตัว ในบริเวณที่พักคืนนั้นผู้เขียนจึงแทบที่จะไม่ได้พูดจาอะไรออกมา

4.2.3.1 บรรยากาศงานปีใหม่กะเหรี่ยงในพม่า

รุ่งเช้าผู้เขียนถูกปลุกขึ้นมาแต่เช้ามืดเพื่อเดินทางไปยังลานพิธีจัดงาน การให้ความสำคัญกับกองทัพและการเชื่อมโยงระหว่างงานปีใหม่กะเหรี่ยงกับกองทัพนั้นถูกนำเสนอโดยภาพขบวนพาเหรดของทหารกะเหรี่ยงที่ทยอยเดินเข้าสู่ลาน ขบวนพาเหรดปีใหม่นั้นเริ่มต้นด้วยขบวนของทหารซึ่งมีจำนวนเยอะมากซึ่งมาจากหลายๆ กองพล ชนชาติกะเหรี่ยง โบกสะบัดจากมือของทหารตลอดขบวน สิ้นสุดขบวนพาเหรดทหารแล้วก็ตามมาด้วยขบวนพาเหรดของเยาวชนกะเหรี่ยง ซึ่งมาจากที่ต่างๆ และแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยงของกลุ่มที่มีสีสันท่างกันไป

นอกเหนือจากกองทัพแล้ว คนกะเหรี่ยงพม่ายังมีธงชาติกะเหรี่ยงและเพลงชาติ อันเป็นภาพตัวแทนของการมีอยู่ของรัฐชาติกะเหรี่ยง ดังนั้นเมื่อขบวนพาเหรดเข้ามาถึงสนามเป็นที่เรียบร้อยแล้วพิธีการต่างๆ ก็เริ่มขึ้นช่วงเวลาสำคัญคือการเชิญ”ธงชาติกะเหรี่ยง” ขึ้นสู่ยอดเสา ทุกคนในสนามไม่เฉพาะแต่ขบวนพาเหรดรวม ไปถึงผู้เข้าร่วมงานทุกคน ต่างยืนตรงเพื่อเคารพธงชาติ พร้อมกับร่วมกันร้อง “เพลงชาติกะเหรี่ยง” ดังไปทั่วสนาม

กิจกรรมพิธีการในสนามของเช้าวันปีใหม่ปีนั้น จบลงด้วยการถ่ายภาพร่วมกันระหว่างผู้ที่มาร่วมงานบนเวที มีทั้งการถ่ายรูประหว่างผู้นำที่เดินทางมาร่วมงานหรือประชาชนทั่วไปและถึงแม้แดดจะร้อนแต่ทั้งขบวนพาเหรดของทั้งทหารและเยาวชนในสนามในช่วงท้ายของพิธีการมีการร้องเพลงและจับมือกันแกว่งมือไปตามจังหวะเสียงเพลงด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มอย่างมีความสุข

งานปีใหม่เริ่มตั้งแต่เช้า ยาวไปจนถึงเที่ยงวัน อย่างไรก็ตามผู้ที่มาร่วมงาน ไม่ได้มีแต่เฉพาะกลุ่มทหารและกลุ่มเยาวชนจากที่ต่างๆ เท่านั้น แต่ยังมีคนกะเหรี่ยงอีกหลายกลุ่มจากหลายชุมชนทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ ในงานยังสังเกตเห็นพระสงฆ์หลายรูปเดินไปเดินมาอยู่ในงาน เกือบทั้งหมดยกเว้นพระภิกษุที่มีเครื่องแบบของตน ผู้คนที่มาร่วมงานนั้นส่วนมากจะแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยงที่มีสีสันสวยงามต่างกัน ไปมีบ้างเช่นกันที่แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสมัยใหม่คือเสื้อยืดกางเกงยีน

ร้านค้าต่างๆ ที่เข้ามาตั้งขายของในงานนั้น มีสินค้าหลากหลายทั้งอาหาร ข้าวของเครื่องใช้ สินค้าที่ขายในตลาดงานปีใหม่นั้นมีตั้งแต่เสื้อผ้า ผ้าห่ม ไฟฉาย ของเล่น และมีอีกหลายร้านที่จะขายสินค้าของชนเผ่ากะเหรี่ยง เช่น ย่ามทอ เสื้อผ้ากะเหรี่ยงทั้งของผู้หญิงและผู้ชายรวมทั้งชุดสูทที่ตัดมาจากผ้าทอกะเหรี่ยง นอกจากนั้นยังมีปฏิทินกะเหรี่ยง ธงชาติกะเหรี่ยง ผ้าพันคอ ผ้าโพกหัว และที่เห็นวางขายอยู่เป็นจำนวนมากก็ได้แก่เสื้อยืดที่สกรีนบนอกเสื้อเป็นรูปนายพลชอบาอูจิ ผู้ก่อตั้ง KNU

มีซุ้มจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับคนกะเหรี่ยง ในซุ้มนี้มีความน่าสนใจเป็นซุ้มที่แสดงเรื่องราวของคนกะเหรี่ยง ภายในซุ้มมีการจัดแสดงรูปภาพ มีภาพบุคคลสำคัญของคนกะเหรี่ยงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งบุคคลสำคัญเหล่านี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะว่าเป็นคนกะเหรี่ยงกลุ่มใดแต่กลับมีทั้งที่เป็นผู้นำของ KNU กลุ่ม DKBA มีรูปพระ หรือรูปของผู้นำกะเหรี่ยง BGF, นอกจากรูปผู้นำสำคัญทางการทหารแล้ว ยังมีอีกหลายรูปที่เชอหระอ้อตอบว่าเป็น “ดารา” หญิงชายของคนกะเหรี่ยง มีการจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ทั้งที่ใช้ในชีวิตประจำวันและเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ของคนกะเหรี่ยง นอกจากนั้นภายในซุ้มยังมีการสาธิตการทอผ้าของคนกะเหรี่ยงอีกด้วยซึ่งกรรมวิธีในการทอผ้าก็เหมือนกับคนกะเหรี่ยงไทย

งานปีใหม่กะเหรี่ยงยังได้รับความสนใจของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนกลุ่มต่างๆ ที่ได้ใช้พื้นที่ในงานปีใหม่กะเหรี่ยงเพื่อเข้ามาจัดงาน/นิทรรศการขององค์กรตลอดจนถึงผู้บริจาค แสดงให้เห็นว่าการจัดงานปีใหม่กะเหรี่ยงนั้น ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่สำหรับคนกะเหรี่ยงเท่านั้น แต่ยังได้รับความสนใจและเปิดพื้นที่ให้คนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม นอกเหนือจากองค์กรพัฒนาเอกชนแล้ว สื่อมวลชนต่างๆ ทั้งที่เป็นสื่อท้องถิ่นของคนกะเหรี่ยงเอง หรือสื่อจากภายนอกต่างก็มาร่วมงานในครั้งนี้ด้วย

4.2.3.2 งานกลางคืนและการแสดงบนเวที

งานแสดงในช่วงกลางคืน มีการจัดเวทีแสดงแยกออกเป็น 2 เวทีใหญ่ คือเวทีหนึ่งเป็นเวทีแสดงซึ่งมีการแสดงฟ้อนรำและอีกเวทีหนึ่งเป็นเวทีแสดงดนตรี เวทีแสดงดนตรีนั้นจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ทั้งแสง สี เสียง เครื่องดนตรีนั้นก็เป็เครื่องดนตรีสมัยใหม่ทั้งหมดทั้งกลอง กีตาร์ คีย์บอร์ด ช่วงหัวค่ำผู้คนเริ่มทยอยเดินทางกันมาเข้าสู่งาน ด้านหน้าเวทีมีการจัดโต๊ะและที่นั่งสำหรับแขกผู้ใหญ่ ผู้มีอำนาจ ที่มาร่วมงานส่วนคนดูทั่วไปจะยืน นั่ง ปูเสื่อกันตามพื้น คนกลุ่มสำคัญที่มีเป็นจำนวนมากคือ ทหารกะเหรี่ยง

การแสดงดนตรีมีการเปิดวงด้วยการขึ้นมาร้องเพลงของนักร้องหลายๆ ท่าน เช่อหระอ้อด บอกกับผู้เขียนว่าคนที่นำร้องเพลงในตอนแรกสุดนั้นคือนายพลของ BGF จากนั้นเป็นบทเพลงที่ถูกขับร้องจากหลากหลายนักดนตรีมีทั้งทา เพลงกะเหรี่ยง โป่วและกะเหรี่ยงสะกอ จนกระทั่งมาถึงเวลาของเช่อหระอ้อด นักดนตรีกะเหรี่ยงจากประเทศไทย ค็นนั้นเช่อหระอ้อดถอดเสื้อกันหนาวออก (แม้จะหนาว) เพื่อโชว์เสื้อกะเหรี่ยงสีม่วงแก่ที่สวมใส่กับผ้าโพกหัว

“ฮา เล่อ เก ก้อ คา แตะ” (สวัสดีตอนเย็น (ดีก) ทุกคน) คือคำที่เช่อหระอ้อดกล่าวทักทายทหาร ผู้ฟังทุกท่านและกล่าวขอบคุณที่ได้มาร่วมงานในวันนี้เพลง “ขอดีเดอ” คือเพลงแรกที่เช่อหระอ้อดร้องออกไป

“หากย้อนกลับไปดูบรรพบุรุษเราเป็นพี่น้องกันหมด
เมื่อก่อนเป็นน้ำสายเดียวกันแต่ตอนนี้ต้องไหลกันไปคนละทิศคนละทาง
กอลูตดินแดนของพีหน่อวาโกละ ก่อซูละดินแดนของฟือเถาะแมป่า
คนจากทิศตะวันตกและตะวันออกล้วนเป็นพี่น้องกันหมด
เราจสามัคคีปรองดองกันแยกไปใครมาเราก็ให้การต้อนรับด้วยความยินดี
พี่น้องทั้งหลายหากเรามีใจเป็นหนึ่งเดียวกันช่วยกันยกเสาหลักแห่งชีวิตไว้
พี่น้องทั้งหลายหากเรามีใจให้กันแม้ว่าฟ้าจะถล่มลงเราก็ช่วยกัน
หากน้องล้มลงพี่ก็ช่วยพยุงขึ้นหากพี่เหนื่อยล้าน้องก็ช่วยประคอง
มันจะกลายเป็นความยิ่งใหญ่พี่น้องเราจะกลับมาขึ้นหัด ได้อีกครั้ง” (แปลเน้น โดยผู้เขียน)

ระหว่างที่เช่อหระอ้อดร้องเพลงไปถือเป็น “ธรรมเนียม” ไปแล้วที่บนเวทีก็จะมีผู้ฟังบางกลุ่มเดินขึ้นมาให้กำลังใจมีทั้งเอาเงินมาให้ หรือมาคล้องพวงมาลัยมีทั้งผู้ชายและผู้หญิงแต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายและเป็นทหารนั่นเอง หลังจากที่ได้เดินขึ้นมาให้กำลังใจบนเวที หลายคนมักอาศัยโอกาสนี้ยื่นใต้นอยู่บนเวทีสักพักหนึ่ง ประหนึ่งว่าได้แสดงตัวตนและระบายความสุขสนุกสำราญไปด้วย ขณะที่ผู้ชมกลุ่มข้างล่างเวทีก็โบกไม้โบกมือสื่อสารอารมณ์ไปตามจังหวะเพลง และส่งเสียง

ให้กำลังใจ (ทั้งนักดนตรีและแขกไม่ได้รับเชิญบนเวที) เป็นระยะๆ ซึ่งกลุ่มคนที่ดูจะมีความสุขและ
ยืนต้นตลอดเวลา ก็คือเหล่าบรรดากลุ่มทหารนั่นเอง

เพลงแรกจบลง เชอหระฮ็อคกล่าวนำเข้าไปสู่เพลงที่ 2 พร้อมกับบอกว่า “เราเป็นคน
กะเหรี่ยง เราต้องรู้จักและหวงแหนวัฒนธรรมชนเผ่า ถ้าไม่อย่างนั้นก็จะไม่มีใครให้เกียรติเรา” และ
ต่อด้วยเพลง “เก โอะ เก เล่อ เก้อ เจอ โข” (กลับมาอยู่บนคอย)

“เพื่อนเอ๋ยเมื่อ โตขึ้นพ่อแม่ได้ส่งให้เธอ ได้ไปเรียนหนังสือ
ได้ไปเรียนสูงๆ ในเมืองใหญ่ไม่เหมือนฉันที่ต้องอยู่ทำงานที่บ้าน
ไอ้เพื่อนรักฉันคิดถึงเพื่อนเหลือเกินไม่รู้ว่ามีใครให้เกียรติเรา
ไอ้เพื่อนรักหากเรียนจบแล้วก็อย่าลืมกลับมาบ้านคอย” (แปลโดยผู้เขียน)

เนื้อหาของเพลงนี้เป็นการเตือนสติลูกหลานคนกะเหรี่ยงอันหมายถึงลูกหลานคนกะเหรี่ยง
ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม ไม่ให้หลงลืมวัฒนธรรม ประเพณีของตัวเอง โดยเฉพาะลูกหลานของคน
กะเหรี่ยงในปัจจุบันที่มีโอกาสทางการศึกษา ได้เล่าเรียนในระดับสูง หากแม่จะได้เรียนในระดับสูง
เพียงใด เพลงนี้ของเชอหระฮ็อคก็ได้เตือนสติคนกะเหรี่ยงไม่ให้ลืมเผ่าพันธุ์ตัวเอง ระหว่างร้องเพลง
นี้เชอหระฮ็อคก็ค้นด้วยการพูดอวยพรปีใหม่กับผู้ฟังว่า “เนื่องในวันปีใหม่กะเหรี่ยงขอให้คุณ
กะเหรี่ยงในพม่า มีทั้งความดี ความงาม ความบริสุทธิ์ ความสุขกายสบายใจทุกคน”
และแทรกด้วยประโยคที่ว่า “ขอกลับมาอยู่กับทุกคนที่พม่า ในก้อชูเลจะ ได้ใหม่” พร้อมกับขึ้นเพลง
ใหม่ “เก โอะ เตอนา เล่อ ก้อชูเล” (กลับมาอยู่กับเธอที่ก้อชูเล) (ที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อที่ผ่านมา)
เชอหระฮ็อคพูดกับผู้ฟังถึงนั้นว่า “การมาพม่าในครั้งนี้ไม่ใช่ “การมา” แต่เป็น “การกลับบ้าน” ของ
ตัวเอง ดีใจที่ได้มาเห็นพี่น้อง ทหารทุกคน ผู้หลักผู้ใหญ่ทุกท่าน ” จากนั้นจึงร้องเพลงสุดท้ายคือ
เพลง “เป้อ เกรอ ปกา ที เตอ เค” (อย่าไปชื่นชมคนอื่น) พร้อมกะร้องเป็น ทา ว่า “เป้อ เกรอ ปกา ที
เตอ เค เป้อ เกรอ ปกา ก้อ เตอ เค ก้อ ตอ เก เป้อ ก้อ ชู เล ปกา เซาะ เออะ เม เป้อ เออะ เม”

“อย่าไปชื่นชมยินดีในน้ำคนอื่นอย่าไปชื่นชมยินดีในแผ่นดินคนอื่น
น้ำคนอื่นแผ่นดินคนอื่นเราอยู่ไม่ได้ น้ำเราจะดีหรือไม่ก็ตาม
แผ่นดินเราจะดีหรือไม่ก็ตาม ขอแค่ให้เรา มีกิน มีใช้ มี
ลูกหลานกะเหรี่ยงของเราทุกคนหากเราร่วมมือกัน
เอาใจมากองรวมกันให้เป็นหนึ่ง หากเราร่วมมือร่วมใจกัน
ช่วยกันสร้างแผ่นดินของเราอีกไม่นานเราก็จะได้แผ่นดินคืน
หากเราได้แผ่นดินคืนมาเราต้องอยู่กันอย่างสงบสุข
ช่วยกันรักษาก้อชูเลไว้คนอื่นได้กินเราก็ได้กิน

ถึงต้องเจอกับความสุขหรือความทุกข์ยากหากพี่น้องทุกคนสามัคคีกัน
ช่วยกันยกเสาหลักแห่งชีวิตเราจะได้แผ่นดินของเราคืน
ทั้งนี้ถูกหลานปกากะญอต้องกลับมาร่วมมือกัน
เหมือนกับที่บรรพบุรุษได้กล่าวไว้หากพี่น้องเรามีใจช่วยเหลือกัน
หากพี่น้องเรามีใจเป็นหนึ่งเดียวแม้ฟ้าถล่มเราจะช่วยกันพยุง” (แปล โดยผู้เขียน)

การได้กลับบ้านของตัวเองในความหมายของเชอหระฮ้อคจึงหมายถึง การได้กลับมายังก่อ
ซูล อันเป็นแผ่นดินของคนกะเหรี่ยง แม้จะเป็นคนกะเหรี่ยงไทยแต่สำหรับเชอหระฮ้อคแล้วเชื่อว่า
ก่อซูลคือบ้านเกิดเมืองนอนของคนกะเหรี่ยงไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม หลังการแสดงจบลงเชอหระฮ้อ
คกล่าวขอบคุณพร้อมกับกล่าวคำอวยพร “ขอให้ดินแดนของคนกะเหรี่ยงและคนกะเหรี่ยงทุกคน
เจอแต่สิ่งดีงาม ขอให้พระเจ้าอวยพรให้ทุกคนกินดีอยู่ดี มีพลัง ในตัวเอง และในอนาคตขอให้ได้มา
ซึ่งน้ำของตัวเอง แผ่นดินของตัวเอง อยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข ตามวิถีทางของเราเอง ต่าบลิ
(ขอบคุณ)” จนได้รับเสียงปรบมือจากผู้ฟัง ล่าสาวกะเหรี่ยงพม่าของผู้เขียนได้กล่าวในคืนนั้นกับ
ผู้เขียนว่า “หากคุยกันธรรมดา ภาษาของเรา (กะเหรี่ยงในไทยและกะเหรี่ยงในพม่า) อาจจะไม่ค่อย
เข้าใจกัน แต่พอร้องออกมาเป็นเพลงก็จะเข้าใจมากขึ้น” ดังที่เธอได้ฟังเพลงของเชอหระฮ้อคคืนนั้น

ในงานปีใหม่กะเหรี่ยงนั้นเพลงที่เชอหระฮ้อคร้องนั้นเป็นเพลงที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับการ
ไปงานฉลองทหารใหม่ ทั้งนี้เป็นเพราะงานปีใหม่กะเหรี่ยงและงานฉลองทหารใหม่นั้นงานทั้งสอง
เป็นงานที่เชื่อมโยงกับกองทัพ งานปีใหม่แม้จะเป็นงานประเพณีดั้งเดิมแต่ได้มีการปรับเปลี่ยน
ลักษณะการจัดงานให้เชื่อมโยงกับกองทัพ ทั้งสองงานจึงเป็นงานที่แสดงให้เห็นการผลิตซ้ำ
ประวัติศาสตร์ของคนกะเหรี่ยงอีกทั้งปีใหม่และงานฉลองทหารใหม่ยังเป็นงานที่ตอกย้ำการมีอยู่
ของแนวคิดในการต่อสู้ของคนกะเหรี่ยง ดังนั้นเนื้อหาเพลงของเชอหระฮ้อคและการพูดคุยกับคน
ฟังที่ถูกถ่ายทอดในงานปีใหม่กะเหรี่ยงส่วนใหญ่จึงเป็นเพลงที่มีเนื้อหาพูดถึงคนกะเหรี่ยงในพม่าทั้ง
เป็นการให้กำลังใจในการต่อสู้ และอีกด้านยังเป็นการคอยย้ำเตือนให้คนกะเหรี่ยงรักษาประเพณี
วัฒนธรรมของตัวเอง ไม่หลงลืมในวัฒนธรรมของตัวเอง และเช่นเดียวกันที่เชอหระฮ้อคเริ่มต้นร้อง
เพลงในงานนี้ด้วยเพลง ซ่อคิเดอ อันเป็นเพลงที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนกะเหรี่ยงว่า
เคยมีบรรพบุรุษร่วมกันมาก่อนที่ต้องกระจัดกระจายไปอยู่ในที่ต่างๆ เช่นในปัจจุบัน

ภาพที่ 4.12 ระหว่างการเดินทางที่ต้องหยุดรถคันข้างหน้าที่กำลังซ่อมอยู่

ภาพที่ 4.13 ความยิ่งใหญ่ของกองทัพกะเหรี่ยง

ภาพที่ 4.14 บนเวทีแสดงดนตรีที่เครื่องดนตรีเป็นเครื่องดนตรีสากลทั้งหมด

ภาพที่ 4.15 เซอหระอ็อคในขณะที่ขึ้นไปร้องเพลงอยู่บนเวที

ภาพที่ 4.16 ถ่ายรูปร่วมกันระหว่างเดินทางกลับ

4.3 มิตรภาพและความรักกันในอาณาบริเวณชายแดน

นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีพรมแดนรัฐชาติชัดเจนขึ้นตั้งแต่ยุคอาณานิคมอังกฤษ คนกะเหรี่ยงทั้งในประเทศไทยและประเทศพม่า ยังคงติดต่อสานความสัมพันธ์กันเสมอ ทั้งที่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคม (ผ่านกิจกรรมต่างๆ ดังที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นของบทนี้) เครือญาติและชาติพันธุ์เพื่อน พี่น้อง ญาติ สมาชิกของครอบครัวที่อาศัยอยู่ทั้งสองฝั่งของประเทศไทยและพม่า และเครือข่ายความสัมพันธ์แบบใหม่ที่ก่อตัวขึ้น ดังกรณีกลุ่มนักดนตรีและนักเคลื่อนไหวหัวดำเนนกิจกรรมของเชอหระอ้อดและตือโป 2 นักดนตรีกะเหรี่ยงไทยจากภาคเหนือของไทย

ประสบการณ์จากการเดินทางร่วมไปกับนักดนตรีสองท่าน เพื่อติดตามดูงานแสดงเชิงวัฒนธรรมของพวกเขา ทำให้ผู้เขียนพบว่า จาก “ความกลัว” ที่ถูกหลอกหลอนอยู่ภายใน (กับภาพความเกลียดชัง โหดร้าย ของสงคราม สนามรบ ที่สื่อสร้างและนำเสนอในประเทศไทย หรือคำบอกเล่าที่ไม่เคยได้มาสัมผัสกับชีวิตผู้คนเหล่านั้นด้วยตนเอง) กระทั่งได้เดินทางเข้าร่วมงานปีใหม่นี้ด้วยตนเอง ภาพความทรงจำ ความหลังเก่าๆ เหล่านั้นเริ่มหายไปกลับกลายเป็นความรู้สึกชื่นชมและยินดี ประทับใจคนกะเหรี่ยงที่นี่ และรู้สึกดีใจที่ได้มา ณ ที่แห่งนี้ การได้พูดคุย ปฏิสัมพันธ์กับผู้คนกลุ่มต่างๆ ที่ได้พบเจอคือสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความหวาดกลัวต่าง ๆ นานาของผู้เขียนหายไป ไม่ว่าจะ

กลุ่มทหารกะเหรี่ยงพม่า ที่ตอนแรกเจอกันตอนกลางดึกและรู้สึกหวาดกลัวกับภาพการขึ้น
ถือปืนไปๆ มา ยิ่งช่วงกลางวันกลุ่มทหารกะเหรี่ยงที่ติดตามพ็อดุหลูซึ่งเป็นหัวหน้าได้มาตั้งฐานอยู่
ใกล้ๆ กับบ้านที่เรามาพักอยู่ ทำอาหารกินกันและพักผ่อนอยู่ใต้ต้นไม้บ้าง ในเปลบ้าง ซึ่งดูแล้วก็
ค่อนข้างน่ากลัวเพราะแค่หน้าต่างที่ดูไม่น่าจะเป็นมิตรแล้ว ทุกคนต่างถือปืนและมีลูกกระสุนห้อย
เป็นพรวนยาวลงมาซึ่งทุกระบอกเป็นของจริงที่สามารถใช้งานได้ทันที แต่เชอหระฮ้อดก็ไดพา
ผู้เขียนเข้าไปพูดคุยและขอถ่ายรูปกับกลุ่มทหารปรากฏว่าทหารทุกคนต่างยิ้มแย้ม พูดคุยกับเราและ
ยอมให้เราถ่ายรูปกับปืนที่ถืออยู่ พร้อมกับแนะนำว่าต้องจับปืนตรงไหน อย่างไร หลังจากนั้นผู้เขียน
จึงเริ่มคุ้นเคยกับทุกคน ความรู้สึกหวาดกลัวก็เริ่มน้อยลงไป ทหารทุกคนเป็นมิตรและพูดคุยกับเรา
เป็นอย่างดี ทั้งยังชวนคุยและชวนทานข้าวด้วยกัน

ส่วนกลุ่มชาวบ้านที่ไปพักค้างคืนอยู่ด้วย ในฐานะแขก “กะเหรี่ยงจากไทย” พวกเราได้รับการ
การต้อนรับเป็นอย่างดีในเรื่องอาหารการกิน น้ำพริกกับผักลวกคือเมนูหลักของที่นี่ เจ้าของบ้านจะ
ให้เราทานข้าวก่อนและคอยเติมโน่นเติมนี่ให้เราจนเรารู้สึกอิ่ม เจ้าของบ้านถึงจะทานทีหลัง ทานข้าวไป
ก็พูดคุยกันไป ความรู้สึกก็ไม่ได้ต่างจากการไปเยือนหมู่บ้านพี่น้องกะเหรี่ยงในประเทศไทยเท่าใด
นัก (และอันที่จริงรู้สึกว่ที่นี่ต้อนรับดีกว่ามาก – หรือเพราะเราเป็นแขกพิเศษ)

ในขณะที่บ้านหนึ่งมีสมาชิกในบ้านซึ่งทำงานด้านศาสนาคริสต์ได้เข้ามาทำงานในไทย ทุก
คนในบ้านให้การต้อนรับเราอย่างดี เตรียมอาหารไว้ให้เรา พร้อมกันนั้นก็มีพี่สาวเจ้าของบ้านท่าน
หนึ่งได้ถามผู้เขียนว่า “อยู่แถวไหนในเชียงใหม่” ผู้เขียนก็ตอบไปว่า “อยู่หมีเอะจ๊ะ (อยู่วัดจันทร์)”
พี่สาวคนนั้นก็หัวเราะแล้วก็บอกกับผู้เขียนว่าบ้านเดียวกับ “พาแควร์” ไซ้ไหม พาแควร์เป็นตัวละครที่
นำเสนอผ่านเพลง “พาแควร์” ของ ชิ ไม่น่าเชื่อว่าเพลงของ ชิ จะมีพลังและเดินทางมาไกลถึงที่นี่

ส่วนตากับยายเจ้าของบ้าน ที่พวกเราพักค้างคืนด้วยระหว่างที่อยู่ร่วมงานปีใหม่นั้น ครั้งแรก
ที่พบ ดูหน้าตา ทำท่าทางเหมือนเป็นคนดี แต่พอได้คุยด้วยแล้วก็เห็นได้ว่าเป็นคนที่ตลก คุยเก่ง (ไม่
น้อย) ยายนั้นผู้เขียนคุยด้วยมากที่สุด ยายเล่าให้ฟังว่ามีลูกหลายคนแต่ทุกคนก็ต้องตายเพราะยายไม่
มีน้ำนมให้ลูก ผู้เขียนแลกเปลี่ยนเรื่องราวของตัวเองในเมืองไทยให้ฟังตอนเช้าของวันที่ต้อง
เดินทางกลับผู้เขียนยังจำได้ถึงสีหน้าของตากับยาย ตานั้นถึงกับน้ำตาคลอเมื่อเราบอกว่าต้องกลับ
แล้ว ทั้งสองก็เดินมาส่งถึงประตูรั้ว ผู้เขียนยังจำแววตาของทั้งสองได้

การได้พูดคุยกับคนที่นี่ไม่ว่าจะเป็นทหาร ชาวบ้าน หรือตากับยาย ทำให้ภาพความน่ากลัว
ของประเทศพม่าและคนกะเหรี่ยงหายไป ทุกคนเป็นเหมือนพี่น้อง ญาติผู้ใหญ่ นอกจากไม่ตรีจิตที่
ได้รับจากทุกคนที่ส่งผลให้ผู้เขียนรู้สึกดีแล้ว การได้พูดภาษาเดียวกัน ฟังกันรู้เรื่องมันทำให้กำแพง
ความกลัวบางลง แม้จะเป็นสำเนียงที่ต่างกัน แต่เราก็สื่อสารกันได้ ตอนคุยกับยายก็มีบ้างที่สะดุดไม่

เข้าใจกัน แต่เราคุยกันได้นานมาก การเดินทางไปงานปีใหม่นี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เขียนมีภาพความทรงจำใหม่ (ที่ดี) กับคนกะเหรี่ยง

4.4 สรุปท้ายบท

การเดินทางร่วมกับเชอหระฮือดและตือ โปและ โดยเฉพาะเชอหระฮือดที่ต้องมีการเดินทางข้ามพรมแดนนั้นแสดงให้เห็นถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญอยู่ไม่น้อยในลักษณะของการข้ามพรมแดน เพราะเครือข่ายความสัมพันธ์ของเชอหระฮือดผ่านการติดต่อกับพ็อดุหลู ส่งผลให้การเดินทางของเราสามารถเข้าไปถึงพื้นที่การจัดงานปีใหมะกะเหรี่ยงซึ่งเป็นพื้นที่ตอนในของประเทศพม่า (โดยไม่ต้องใช้ออกสารเดินทางใดๆ)

เชอหระฮือดมักจะพูดเสมอว่า “นอกเหนือจากการไปร่วมงานแล้วสิ่งที่อยากให้ทุกคนที่ติดตามลงไปได้รับกลับมาในการแต่ละครั้งคือ การได้ไปรู้จักผู้คนในฝั่งพม่า เพื่อที่จะได้มีเพื่อน มีคนรู้จัก ซึ่งหากวันหนึ่งที่ไม่ได้ตามลงไปแล้วก็อยากให้ทุกคนมีคนรู้จักและสามารถไปเองได้”

ไม่เพียงแต่เชอหระฮือดเท่านั้นหากยังรวมไปถึงนักดนตรีกะเหรี่ยงไทยท่านอื่น การมีเครือข่ายความสัมพันธ์ทั้งญาติพี่น้อง เพื่อนหรือ โดยเฉพาะกับกลุ่มทหารกะเหรี่ยงพม่า ส่งผลให้การข้ามพรมแดนที่ปกติต้องมีขั้นตอนในการเดินทาง โดยเฉพาะในเรื่องเอกสารที่เข้มงวด แต่ผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์เหล่านั้นสามารถช่วยให้นักดนตรีสามารถข้ามแดนได้แม้ไม่มีเอกสารใดๆ

โดยเฉพาะตอนท้ายของการเดินทางเพื่อจะเดินทางข้ามฝั่งกลับมายังประเทศไทย และการต้องเดินทางแยกจากพ็อดุหลู ส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการเดินทางกลับเมื่อเราเดินทางข้ามฝั่งกลับมากับเรือ (ตอน ไปเดินทางไปกับรถยนต์) และต้องถูกปรับเป็นเงินจำนวนหนึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นการติดต่อประสานงาน ติดตามเครือข่ายความสัมพันธ์นั้นสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้สามารถข้ามพรมแดนได้โดยไม่เกิดปัญหาและอุปสรรคและในขณะที่เดียวกันยังแสดงให้เห็นถึงอำนาจรัฐในพื้นที่ชายแดนว่ายังคงดำเนินไปอย่างเข้มข้นจริงจัง แต่ทั้งนี้จะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขความสัมพันธ์และโครงสร้างอำนาจที่สถาปนาขึ้นในแต่ละพื้นที่ ชายแดนนั้นๆ

ในงานศึกษาของ วสันต์ ปัญญาแก้ว (2550) ได้เสนอให้เห็นว่า ขบวนการรื้อฟื้นศาสนา และวัฒนธรรมของชาวลื้อสิบสองปันนา หลังการปฏิวัติวัฒนธรรมสิ้นสุดลง บทบาทของดนตรีภาษาลื้อสมัยใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาโดยคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาและรับอิทธิพลทางดนตรีทั้งจากวัฒนธรรมเพลงไทยและเพลงจีน มีส่วนอย่างสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมของชาวลื้อหรือชนชาติส่วนน้อยชาวลื้อ ทั้งนี้โดยวิเคราะห์ผ่านแนวคิด Mobility หรือ การเดินทาง/เคลื่อนที่ พิจารณาในแง่ที่เป็น “สนาม” แห่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐ โครงการพัฒนาและการเคลื่อนไหวของประชาสังคมภาคพลเมือง การทำงานธุรกิจดนตรีของคน

หนุ่มสาวชาวลื้อรุ่นใหม่ดังกล่าวซึ่งดำเนินไปภายใต้บริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างวัฒนธรรมอันที่ครอบงำอยู่และวัฒนธรรมลื้อได้กลายเป็นพลังสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงการที่ชาวลื้อได้พยายามกำหนดตำแหน่งแห่งที่ให้กับตนเองใหม่ในฐานะชนชาติส่วนน้อยในสังคมจีนยุคปัจจุบัน ตลอดจนการนิยามความหมายใหม่ให้กับความเป็นท้องถิ่นของชาวลื้อสิบสองปันนาในบริบทของการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในยุคนานและการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนชาติจีนบนผืนแผ่นดินใหญ่ วสันต์ชี้ให้เห็นว่าขบวนการเคลื่อนไหวดังกล่าว (ผ่านการทำงานดนตรีในทำนองเดียวกันกับการทำงานของนักดนตรีกะเหรี่ยงไทยในอาณาบริเวณชายแดนไทย-พม่า) จะเกิดขึ้นได้และขับเคลื่อน “เดินทาง” ต่อไปได้ก็ด้วยอาศัยการเข้าร่วมพัวพันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่อุบัติขึ้นแล้ว (ดังเป็นตัวอย่างผ่าน โครงการพัฒนาเมืองชายแดน การเปิดจุดผ่อนปรนและการลงทุนพัฒนาโครงการพื้นฐาน ถนนหนทางต่างๆ) อย่างตระหนักรู้และสร้างสรรค์ในกรณีของกลุ่มนักดนตรีชาวลื้อรุ่นใหม่ในสิบสองปันนาการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและสร้างสรรค์กับกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่อุบัติขึ้น แสดงให้เห็นว่าภายใต้บริบทใหม่ของการพัฒนาทั้งในระดับชาติ (จีน) และระดับภูมิภาค (ลุ่มน้ำโขงตอนบน) นอกจากที่กระบวนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะสถาปนา “พื้นที่แห่งการพัฒนา” ขึ้นมา ยังได้สร้าง “ที่ว่าง” ให้ประชาชนพลเมือง ผู้คนตัวเล็กตัวน้อยได้เข้ามาฉกฉวยช่วงชิง และ “ใช้” เพื่อที่จะขับเคลื่อนและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและตัวตนทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อรักษา สืบสาน หรือแม้แต่ “พัฒนา” วัฒนธรรมความเป็นท้องถิ่นของพวกเขา (และในกรณีนี้ วสันต์ เสนอว่าเป็น ภาษาลื้อ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในฐานะที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมและเครื่องมือสื่อสารที่สร้างสรรค์ขึ้นผ่านการทำงานพัฒนาวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่) ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติจีนในปัจจุบัน

ดนตรีและภาษาจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญหนึ่งที่ “ชนกลุ่มน้อย” หยิบยกขึ้นมาใช้สร้าง “สื่อของชนกลุ่มน้อย” (Minority media) เพื่อบอกเล่าเรื่องราวของตัวเองและบ่อยครั้งกลายเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม หรือการรื้อฟื้นวัฒนธรรมจนไปถึงจิตวิญญาณ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในส่วนของการทำงานวัฒนธรรมในอาณาบริเวณชายแดนของนักดนตรีกะเหรี่ยงไทยเช่น เซอหระฮ้อดและตือโพ กล่าวได้ว่า การทำงานดนตรีในตัวของมันเองถือเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างประวัติศาสตร์และการมีอยู่ของสำนักเรื่องชาติของคนกะเหรี่ยงแม้ปัจจุบันจะมีพรมแดนรัฐชาติ (ไทย พม่า) ขวางกั้น แต่บทเพลงก็สามารถลอดผ่านเส้นแบ่งรัฐชาติ ข้ามพรมแดนสื่อสารไปยังกลุ่มกะเหรี่ยงที่อยู่อีกฝากฝั่งหนึ่งได้ไม่ยาก ในแง่นี้ ดนตรีกะเหรี่ยงสมัยใหม่ จึงกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่ากลไกของการผลิตซ้ำเชิงอุดมการณ์ในระดับชีวิตประจำวันนั่นเอง โดยพิจารณาผ่านทั้งเนื้อหาของบทเพลง การแพร่กระจายของบทเพลงข้ามพรมแดนรัฐชาติ (เช่นเพลงของชิ สุวิธาน และเพลงของเซอหระฮ้อดตือโพด้วย) และการแสดงดนตรี การร้องเพลงตามพื้นที่ต่างๆ ดังที่ได้

เสนอไปในบทรนี้ (คือ งานทำบุญทอดผ้าป่าเพื่อหาทุนสร้างพระธาตุ งานฉลองทหารใหม่และงานปี
ใหม่กะเหรี่ยง) ปฏิบัติการของงานเพลง คนตรีกะเหรี่ยงสมัยใหม่ ที่แม้จะมีพรมแดนรัฐชาติขวางกั้น
มีเงื่อนไขอำนาจรัฐกำกับควบคุม (ทั้งรัฐพม่า รัฐชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง และรัฐไทย) แต่ในที่สุดก็
ทะลุพื้นที่อำนาจเหล่านั้นเข้าไปได้ ทำให้ “พรมแดน” และอำนาจรัฐ กล่าวอย่างถึงที่สุด ไม่สามารถ
ขวางกั้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่เรียกว่า “คนกะเหรี่ยง” ที่อาศัยอยู่ในดินแดนทั้งสองฝากฝั่ง
ตามอาณาบริเวณชายแดนไทย-พม่าได้ คนตรีกะเหรี่ยงนอกจากจะสามารถก้าวข้ามพรมแดนรัฐชาติ
ได้ ยังสามารถสร้างสานความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างรัฐชาติกันได้อีกด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved